

OLAV

John W. O'Malley s.j., s. 3

Fremveksten av pavedømmet

May-Lisbeth Myrhaug, s. 8

KRL-faget, en utfordring til dialog og toleranse

Torvild Oftestad, s. 10

KRL-faget, en vurdering fra Det kateketiske senter

Oddmund Berg, s. 12

De katolske skolene og KRL-faget

Per Bang, s. 14

Hva venter vi på?

I reformasjonens eget land, s. 20

Økumenikk med tysk grundighet

Om Graham Greenes "katolske forfatterskap", s. 18

Bare syndere blir helgener. . .

ST. OLAV

Nr. 10 - 2000

Mangt berøres i dette nummer av St. Olav. Jesuitten og kirkehistorikeren John W. O'Malley skriver om "fremveksten av pavedømmet", og det han kaller "paveliggjøringen" av den katolske kirke i løpet av de siste tusen år. Og han spør, uten å gi annet svar enn evt. mellom linjene: Hva har denne konsentrasjonen om paven gjort med oss katolske kristne? Svaret på det spørsmålet er ikke uten betydning for dagens økumeniske samtaler.

Og om økumenikk handler det også om i St. Olav nr. 10-2000: Her er talende reaksjoner på Troskongregasjonens erklæring "Dominus Jesus", som bladet tok opp på lederplass i forrige nummer, og henvisning til et lovende luthersk-katolsk økumenikk-dokument kun nevnt i forbifarten forrige gang.

Og her er stoff om frykt for "istid" mellom Peking og Roma, og om en sørgelig forsinket bønn om tilgivelse fra Argentinas biskoper for unnfallenhet overfor militærjuntaens terror på slutten av 1970-tallet, en unnfallenhet som til tider kom faretruende nær stilltiende legitimering.

Og det handler om skolefaget med det kronglete - og kompromisspregede? - navnet "Kristendoms-kunnskap med religion- og livssynsorientering" - forkortet til KRL. Faget ble innført i 1997 og skal, for å siterer fra våre tre bidragsytere, formidle "den kristne kulturarv", gi "konstituerende kunnskap" uten å "forkynne", fremme "dialog og toleranse i forhold til andre religioner", være "identitetsskapende" og hjelpe elevene til å "finne seg godt til rette" i norsk sammenheng. Et fag til å forløfte seg på?

I alle fall et viktig fagområde for norsk skole og for vårt etterhvert multireligiøse samfunn generelt. Emnet har stått på bladets ønskeliste en tid og ble utsatt fra forrige nummer bl.a. i påvente av den evaluering som skulle foreligge i begynnelsen av september av det tre år gamle faget. Nå lar evalueringen vente ytterligere på seg - medio oktober, heter det. Vi er langt fra ferdig med KRL-faget.

Mangt som i dette nummer er henvist til notiser og smått trykk, hadde fortjent plass og ytterligere fordypning. Ingen automatisk proporsjonalitet, altså, mellom skrifttype, plassering og sakens viktighet. Og mangt som burde vært med - til oppbyggelse, opplysning eller opphisselse - er blitt liggende. For, som leserne vil se, er det blitt trangt om plassen i dette nummer av bladet - her er lite "luft" og bilder. Forrige gang kostet vi på oss ekstra sider, men slikt kan bli en dyr vane. Dog, i et videre perspektiv turde tette spalter være av de mindre problemer for et tidsskrift. Hovedsaken er at man har noe på hjertet. Og det har "St. Olav". Til tider flømmer det faktisk over! At både normal vannføring og flom fører med seg ting som engasjerer våre lesere, er vårt håp.

Til sist og for ordens skyld: Tette spalter til tross - "St. Olav" er fremdeles et blad med åpne spalter.

Katolske teologer protesterer

73 katolske teologer og professorer fra 15 land har undertegnet et manifest mot erklæringen "Dominus Jesus", som nylig ble fremlagt av Troskongregasjonen. Erklæringen, som handler om den katolske kirkes forhold til andre kristne og til ikke-kristne religioner, utgjør et tilbakeskritt og kan undergrave flere tiårs samarbeid mellom den katolske kirke og andre kireksamfunn, hevder teologene. Deres

hovedinnvending er at "Dominus Jesus" er i strid med resultater fra Det 2. Vatikankonsil.

Også biskop Gerhard Schwenzer i Oslo katolske bispedømme er kritisk til deler av erklæringen. Til NTB sier Schwenzer at "Dominus Jesus er et omfattende og på flere måter godt dokument, men avsnittet som omhandler det økumeniske samarbeidet med andre kirker, er uheldig".

John W. O'Malley:

Fremveksten av pavedømmet

3

Ved begynnelsen av forrige årtusen kjente relativt få kristne til pavedømmets eksistens - i dag ligger interessen for pavedømmet på rekordhøyt nivå. Hvordan gikk det til at det som tidligere var i utkanten av den katolske bevissthet, er blitt det sentrum som langt på vei definerer katolisismen? Det er spørsmålet *John W. O'Malley S.J.*, professor ved *Weston School of Theology* i Cambridge, Mass. USA, søker å svare på i denne artikkelen, hentet fra de nord-amerikanske jesuittenes ukemagasin *America*.

Alle har forsøkt å skape et bilde av de store linjer og sammenhenger. Vi er blitt bombardert med spørsmål av typen: Hvem er århundrets - eller snarere årtusenets - mann eller kvinne? Hvilke hendelser i det for-gangne årtusen var det som mest forandret historiens gang, og som best forklarer hvordan vi er havnet der vi nå, på godt eller ondt, befinner oss? Og kanskje det mest fascinerende av alt: På hvilke måter er vi ulik dem som er gått forut for oss? Også katolikker vet at de i en viss grad adskiller seg fra de kristne som levde for tusen år siden, selv om vi bekjenner den samme tro og mottar de samme sakramenter. Så følger det avgjørende og kanskje mest foruroligende spørsmålet - hvor ulike?

Som kirkehistoriker slås jeg iblant av den forbausende kontinuitet i tro og praksis som århundrene igjennom har kjennetegnet katolisismen. Andre ganger blir jeg så til de grader slått av mangelen på kontinuitet, en mangel som nettopp skyldes de radikale forandringene som har funnet sted, at det synes vanskelig å få øye på likheten med den katolske

fortid. I likhet med mine lesere, kan jeg peke på en mengde forandringer i moderne kristne menneskers livsstil, tro og bønneliv som skiller oss fra dem som levde i tidligere århundrer. Enkelte ting er svært så åpenbare: Vi feirer gudstjeneste på morsmålet, ikke på latin; vi feirer gudstjeneste i en menighetskirke, ikke i et slotts- eller huskapell eller i en kirke som tilhører et ordensfelleskap; vi tror på Marias ubeflekkede unngangelse og hennes opptagelse i himmelen som dogmer; vi faster ikke lenger som før i fastetiden, noe som tidligere var så sentralt i kristen praksis, men som nå har forsvunnet av ulike praktiske årsaker; kvinner forventes ikke lenger å dekke til sitt hode før de trer inn i en kirke.

Antagelig kunne vi regne opp forskjeller i det uendelige, men vi er selvsagt fullt klar over at noen av forandringene er mer betydningsfulle enn andre. Hva skulle man svare om man ble bedt om å utpeke den viktigste forandringen blant de mange på denne lange listen - "årtusenets forandring"? For meg er det ingen tvil. Jeg ville uten å nøle

svare "katolisismens paveliggjøring", et uttrykk som i den senere tid er blitt en realitet for meg.

Om å tro på paven

Jeg utmyntet dette begrepet fordi det er så grovt tilvirket at det ryster og vekker oppmerksomhet, og dertil fordi det så rett på sak uttrykker hva det egentlig dreier seg om. Ved

"Årtusenets forandring?

For meg er det ingen tvil.

Jeg ville uten å nøle svare 'katolisismens paveliggjøring'."

begynnelsen av forrige årtusen - ja, faktisk så sent som da Luther spikret opp sine 95 teser - kjente relativt få kristne til at pavedømmet eksisterte, og i virkeligheten var det bare en svært liten prosent som trodde at det hadde noen som helst sammenheng med hvordan de levde sitt liv. Om pavedømmet i det hele tatt fantes i deres bevissthet, var det i periferien. For biskoper og fyrster var det også i beste fall noe svært fjernt, en domstol de kunne appellere til om det røynt på der hjemme. I verste fall opplevde, de det som en politisk rival, og som en institusjon som la beslag på deres økonomiske forråd.

For den store majoriteten av kristne betydde imidlertid pavedømmet, om de i det hele tatt hadde hørt snakk om det, omtrent like meget som navn som Scotus og Ockham betyr for moderne katolikker. Og hvor og når skulle de forøvrig ha

Religion: kan ikke lenger bortdefineres
"Det er åpenbart at mange forfattere i dag er vil-
lige til å søke svar på tidligere ikke stilte spørs-
mål," sier litteraturkommentator Svein Johs.
Ottesen. "De stiller seg åpne for å utforske også
det religiøse ved mennesket, på linje med andre
fenomener i den menneskelige sjel og bevissthet.

Religionen betraktes ikke lenger som noe som
befinner seg utenfor virkeligheten, og som derfor
med enkelhet likefrem kan bortdefineres fra vår
tradisjon og i menneskers hverdag."

AFTENPOSTEN

Paven: dialogen "ugjenkallelig"

Den katolske kirkes økumeniske engasje-
ment er "definitivt" og "ugjenkallelig", sa
paven nylig til medlemmer av "Internasjo-
nal dialogkommisjonen mellom katolikker
og Det reformerte Verdensforbund". Inn-
sats for kristen enhet er "plikt", sa paven.
Han avviste derved, indirekte, at Troskong-
regasjonens omstridte erklæring nylig,
"Dominus Jesus", skulle innvarsle en
endring i Vatikanets holdning til den øku-
meniske dialog.

RM

Erklæringen Dominus Jesus:
"en belastning"

I et intervju med Katholische Nachrichten-
agentur beklager biskop Walter Kaspar,
sekretær i Det pavelige enhetsråd, dypt at
"mange ikke-katolske kristne er blitt såret"
av Troskongregasjonens erklæring "Domi-
nus Jesus" og føler den "som et slag i
hodet". Enhetssekretariatet nådde ikke frem
overfor Troskongregasjonen med sine inn-
vendinger mot teksten, sier Kaspar.

4

hørt om det? Ikke i prekener. Jo, forresten, det kunne hende at preke-
ner på dagen for apostelhelgenene
Peter og Paulus i forbigarten ville
nevne "Peters stedfortreder", men
også dette var snarere unntaket enn
regelen. I aller første del av årtuse-
net fantes det i det hele tatt ingen
prekener å lytte til, og ennå 500 år
senere forekom de heller sporadisk,
selv om de nok forekom oftere enn
før. Slik var det særlig på landsbyg-
den, og det var der de fleste bodde.

I middelalderen bestod katekesen,
trosundervisningen, i å lære trosbe-
kjennelsen, de viktigste bønnene, de
ti bud eller de syv dødssynder, og
dertil kanskje saligprisningene og
barmhjertighetsgjerninger. I de før-
ste trykte katekismene ser man
tydeligst hvordan trosinnholdet ble
formidlet - i dem ble tidens und-
ervisning trolig systematisert. Pave-
dømmet nevnes ikke. En passende
sammenheng å nevne det i, ville
være i sammenheng med trosbe-
kjennelsen: "Jeg tror på én hellig,
katolsk og apostolisk kirke." Men
som svar på "Hva er kirke?", slår
katekismene ganske enkelt fast at
den er "de troende kristnes sam-
funn, som ledes og opplyses av Gud
vår Herre". Ingenting mer. Det bur-
de kanskje ikke overraske oss -
pavedømmet nevnes bare av den
hellige Thomas Aquinas i hans
Summa theologiae.

Å være katolikk i dag innebærer
imidlertid, som de fleste katolikker
og sikkert også alle andre ville si, "å
tro på paven". Det turde være svært
få praktiserende katolikker i verden
som ikke vet at nåværende pave
heter Johannes Paul II. Men vikti-
gere er den kjensgjerning at katolik-

kene vet at Johannes Paul II "leder
kirken". Det betyr blant annet at han
utnevner deres biskoper, som de
fleste synes å tro er "hans represen-
tanter". Biskopene utpeker i sin tur
prestene. Katolikker (i likhet med
interesserte utenforstående) vet at
det går en rett autoritetslinje fra kir-
kens udiskutable administrerende
direktør og helt ned til deres lokale
menighet. Høyst sannsynlig har
hver prestegård et portrett av
dagens pave hengende på en frem-
tredende plass. I mange kirkerom
henger det pavelige flagg.

*I de første
trykte katekismene
ser man tydeligst
hvordan trosinnholdet
ble formidlet -
i dem ble tidens undervisning
trolig systematisert.
Pavedømmet nevnes ikke.*

Katolikker vet også at de antas å
"adlyde pavens undervisning" ikke
bare når det gjelder slike åndelige
spørsmål som var aktuelle for en del
år siden, for eksempel å si nei til
marxismen, men også når det gjel-
der saker som er så personlige for
den enkelte som det seksuelle for-
hold til ens ektemake. For mange
katolikker er det å si "kirken forbyr
det eller det" ensbetydende med å si
at paven forbyr det. Teologene vet
at det er like viktig å sitere dagens
pave som å sitere Skriften i det de
publiserer, noe som skiller seg klart
ut fra situasjonen på Thomas Aquina-
nas' tid.

Trossetningen med stor T

Hvordan kunne en så radikal revo-
lusjon i bevissthet og praksis finne
sted? Hvordan kunne en institusjon
bevege seg fra det som i beste fall
var utkanten, til det sentrum som
definerer hele kirken? Hvordan gikk
det til at Matt 16,16 - "Du er Peter"
- ble trossetningen med stor T for
romersk-katolske kristne og symbo-
let på deres innerste identitet?

Eller har det i virkeligheten alltid
vært slik? Har ikke pavedømmet
alltid vært like viktig for katolikker
som det er i dag? Jeg frykter at de
fleste av oss har fått lære kirkehisto-
rien og den vesterlandske sivilisa-
sjons historie på en måte som har
fått oss til å tro at pavedømmet fra
den aller første begynnelse, eller i
det minste siden investiturstriden
for 1000 år siden, har vært den vik-
tigste faktor i katolsk liv. Det er det
inntrykk vi får, i hvert fall ubevisst,
av mye av det vi leser og hører om
kristenhetens historie. Årsaken er til
dels den nesten uutryddelige vanen
å undervise om kirkens og historie
"ovenfra og ned". Det er lettere å
undervise om historien på den
måten, enn å støtte seg til "vanlige
kristnes" ofte diffuse historie. Det
er også viktig at man, når man
underviser i historie, virkelig gir de
viktige skikkelsene det som tilkom-
mer dem. Vi ville f. eks. neppe kun-
ne forstå vår nåværende religiøse
situasjonen om vi ikke studerer Lut-
her og de paver som stod ham imot.
Likevel villedes vi av ovenfra-ned-
lesingen slik at vi tror pavene var
like viktige for menigmann som for
Luther.

Nok en faktor kommer inn i bil-
det, nemlig at vi tar utgangspunkt i

Erklæringen tar ikke avstand fra dialog med andre religioner, og hevder heller ikke noe katolsk "frelsesmonopol" i forhold til andre kristne eller andre religioner, sier Kaspar. Men kapittelet om kirken "er holdt i et abstrakt og avgrensende språk" som "knappt tar hensyn til den nye kirkelige realitet. (-) Hadde det vært opp til meg, ville både språket og aksentueringen vært annerledes." Mangt har bedret seg siden Det 2. Vatikankonsil sa ja til økumenisk dialog: "Nye kirkelige realiteter er kommet til, og

disse må trekkes inn i den teologiske refleksjon. Gamle, avgrensende formuler duget ikke lenger (-) Utgangspunktet er kirken som 'communio', fellesskap", og "målet er enhet i forsonet mangfold". Troskongregasjonens erklæring er en klar belastning for den økumeniske dialog, men den katolske kirkes økumeniske engasjement fortsetter. Erklæringens ømme punkter er en utfordring til videre dialog, sier biskop Kaspar: "Håp, ikke resignasjon er det som nå trengs."

Enhetsrådets leder, kardinal Cassidy, sier at erklæringen, som er rettet til "kirken selv og dens teologer", er uheldig både i språk og "timing". Overfor avisen *La Repubblica* understreker Cassidy at paven ikke har undertegnet erklæringen, og at "det er stor forskjell på en formell pavelig godkjenning av en tekst og en tekst paven selv har signert", som f.eks. den økumeniske encyklika *Ut unum sint* fra 1995.

våre egne spørsmål eller vår egen situasjon på en måte som nesten uunngåelig får oss til å forvanske det forgangne. I løpet av de siste 50 år, og særlig de siste 20, har det å tale om katolisismen vært enbetydende med å tale om paven - eller det har knapt vært mulig å tale om katolisismen i noen særlig utstrekning uten å nevne paven. Interessen for pavedømmet ligger på rekordhøyt nivå. Det er vanskelig å holde rede på antallet biografier om pave Johannes Paul II. Og siden 1997 har det kommet fire store verk på engelsk om pavedømmets historie. Det første var Eamon Duffys bestselger *Saints and Sinners*. I disse bøkene presenteres visse paver som så avgjørende viktigere enn andre, men det grunnleggende inntrykk leseren får, er at til alle tider har alles øyne vært rettet mot disse kristenhetens ledende skikkelser.

Dette forleder oss til å legge vekten på feil sted, og det er nettopp den feiltagelsen historikere har lettest for å begå - den er også den mest skjebnesvangre: Det historikeren påstår er i og for seg sant, men han eller hun forvansker implisitt dens betydning gjennom ikke å sette det inn på rett plass i den store sammenhengen. Et eksempel: 95% av Europas kristne hadde ikke den ringeste anelse om at noe var på ferde da investiturstriden raste som verst, og keiserens og pavens soldater hogg hverandre ned. Men i våre historiebøker får vi inntrykk av at det var førstesidenyheter, selv om vi på et annet plan er oss klart bevisst at det ikke fantes noen førstesider på 1000-tallet.

Fra særstilling til overhode

Såvidt jeg kan forstå, er det tre faktorer som sammen forklarer vår nåværende situasjon. Den første har jeg allerede beskrevet: Måten vår moderne historie er blitt skrevet og vår tilbøyelighet til å tolke den på. Den andre antyder jeg da jeg nevnte førstesider: All kommunikasjons stadig høyere hastighet som begynte med oppfinnelsen av boktrykkerkunsten på 1400-tallet, og som har fortsatt frem til vår tids utvikling av all slags elektronisk kommunikasjon, inklusive den, i denne sammenheng, uanselige telefonen. I dag er det så å si mulig å telle hvert åndedrag hos verdens ledere, paven inklusive. Og motsatt: Lederne på sin side kan langt på vei telle våre åndedrag. Dette er noe nytt i verdenshistorien - og i kirkehistorien.

Den tredje faktoren er de forandringer pavedømmet har gjennomgått i det siste årtusen. Jeg vet det er unødvendig å påpeke at biskopen av Roma fra de første århundrer hadde en posisjon som krevde særskilt respekt og iblant faktisk unike privilegier. Likevel var det i det første årtusen ikke pavene som "ledet" kirken" eller gjorde krav på å gjøre det. De fastslo ingen dogmer, de skrev ingen encyklikaer, de innkalte ikke biskopene til ad limina-besøk for å stå til ansvar overfor en høyere instans. De innkalte ingen økumeniske konsiler, og presiderte heller ikke over dem. I virkeligheten var deres rolle under de første åtte konsiler oftest ubetydelig. I tidlig middelalder (og langt senere) var pavens hovedoppgave, slik mange trodde, å vokte apostlenes graver og forestå de høytidelige liturgiene i de

store basilikaene. På den tiden opptrådte pavene hovedsakelig som personer på lokalplanet, innstilt på lokale spørsmål, selv om noen av dem naturligvis hadde en bred visjon om hva deres oppgave var, og forhandlet om viktige spørsmål med samfunnets ledere.

Det som hendte i forbindelse med investiturstriden, fikk utvilsomt avgjørende betydning for utviklingen, endog helt frem til våre dager. Jeg tenker da på den gregorianske reformen på 1000-tallet, i begynnelsen av det årtusen vi nyss så slutten på. De gregorianske reformatorene, som støttet seg til ekte eller forfalskede kanoniske kilder, fremla krav på pavelig autoritet, krav som var en særegen blanding av gamle privilegier og overraskende nye fordringer om at både verdslige og kirkelige ledere skulle underkaste seg pavelige beslutninger. Blant de nye kravene var pavens rett til å avsette keisere. Det gamle aksiom at paven ikke skulle dømmes av noen med mindre han klart og tydelig avvek fra troen, ble forkortet til den enkle sats at "paven skal ikke dømmes av noen".

En effektiv ideologisk maskin ble satt i bevegelse på den tiden. Men mens paven fremdeles bare var "Peters stedfortreder" for de gregorianske reformatorer, utnevnte pave Innocens III seg selv, vel hundre år senere, til "Kristi stedfortreder". Tittelen festnet seg og er i dag langt mer kjent enn det mer ærbødige "Guds tjeneres tjener". Da Englands og Frankrikes monarkier oppstod ut av en formløs feudalisme, utviklet pavedømmet en lignende monarkisk struktur og selvdefinisjon. Da

Samarbeid mellom Kirkens Bymisjon og NSB

I snart 20 år har Nadheimsentret drevet oppsøkende arbeid blant kvinner i prostitusjon og rus. I bladet Bymisjon kunne vi nylig lese at nå utvider sentret sin innsats. Og det skjer i samarbeid med NSB: Fra i høst er Nadheim navnet på en utvidet satsing for Kirkens Bymisjons arbeid i Oslo sentrum. Heretter skal det oppsøkende arbeidet være rettet mot menn og kvinner med rusproblemer i området rundt Oslo

Sentralbanestasjon. Denne nye Nadheim-satsingen skjer som en del av Bymisjonens samarbeid med NSB.

Daglig leder Hans Erik Schei er spent og forventningsfull: "Vi er alltid ute etter alternativer og personlige ressurser som alle mennesker har. Nadheim fokuserer på mulighetene. Vi vil vekke lengsler etter noe annet. De fleste trenger hjelp til å tenke annerledes, få nye impulser og støtte til endring. Noen må rett og slett tro på dem fra starten!"

Teater og/eller kirke og bedehus?

"Tradisjonelt har det vært en viss avstand mellom kirken og teateret her i vårt pietistisk-evangeliske Norge," skriver Liv Riiser, kulturjournalist i Vårt Land. "Men som teatergjenger med kirkebakgrunn slår det meg at likhetene er flere enn forskjellene.

Som i kirken, finnes det i teatret en viss lagdeling, med institusjonsteatrene på toppen og hovedscenens forestillinger som en teatral høymesse. Rundt omkring i huset de

6

pavene hold til i Avignon, gikk de til og med i spissen når det gjaldt å utvikle et effektivt byråkrati.

Neste store forandring kom med reformasjonen. Protestantenes uttrykkelige avvisning av pavedømmet hadde den virkning at nettopp pavedømmet kom til å innta en forgrunnsposisjon i katolsk bevissthet. Katolikken, som av sine fiender ble kalt papister, begynte å sole seg i forulempningen. På midten av 1500-tallet hadde katolske katekismen lagt til det betydningsfulle forbeholdet "under ledelse av Peter og hans etterfølgere, Kristi stedfortredere" til den tradisjonelle definisjonen av kirken. En betydningsfull forandring i katolikkenes selvoppfattelse hadde funnet sted.

Det lå adskillig ironi i dette. Til tross for at nesten hver eneste protestantisk kirke og sekt avviste paveembedet og ville utsette dette embedet, satte ikke konsilet i Trient gjennom sin atten år lange historie spørsmålet på dagsordenen. Spørsmålet om den pavelige autoritetens ekstraordinære karakter og område var nemlig for ladet også blant katolikken til at konsilet skulle kunne komme med en uttalelse. Konsilfedrene dro hjem, men pavene ble på sin post. Litt mere ironi: Reformasjonen styrket ikke bare pavedømmet i de deler av Europa som forble katolske, konsilet i Trient gjorde det også ved ikke å si noe.

Ikke desto mindre hadde pavedømmet ingen innflytelse, og gjorde heller ikke krav på å ha noen innflytelse, på viktige områder innen katolsk liv. De store misjonssatsingene ble fortrinnsvis ledet av de store religiøse ordenssamfunnene og av

Spanias, Portugals og Frankrikes konger. At pavene i 1622 opprettet *Propaganda Fide* (Kongregasjonen for troens utbredelse) betød ingen avgjørende endring av situasjonen på lang tid fremover. De universiteter som jesuittene grunnla rundt om i verden, var bare ansvarlige overfor seg selv og sin ordensleder.

Massemedier og "papamobiler"

Opplysningstiden, den franske revolusjon og tidlige 1800-tallsliberalere påførte pavedømmet alvorlig skade, men atter en gang inngjød en fiende nytt liv i det hele: "il Risorgimento". Da Garibaldi tropper i 1870 gikk inn i Roma, gjorde Pius IX hendelsen til stor dramatik ved å stenge seg inne i Vatikanets område av byen. Katolikker verden over visste at paven nå var "fange i Vatikanet", og overøste ham med sympati. Nyheten hadde de fått gjennom avisene, som på den tiden raskt fikk tak i nyheter av dette slaget siden telegrafene var oppfunnet, og den transatlantiske kabel var blitt struktet i 1866. Katolikken visste hva paven het, og de hadde kanskje til og med sett et fotografi av ham. Hyllningen av paven som person fikk sin første utforming. Pius IX dro senere alles blikk til seg og utvidet uforferdet området for sitt embede ved å være den første pave som fastslo et dogme, dogmet om den ubeflekkede unnfangelse, og ved å være pave da dogmet om pavens ufeilbarlighet ble fastslått.

Samtidig hadde pavene begynt å publisere encyklikaer. Altså var de ikke lenger bare dommere i saker som angikk trosspørsmål; de var selv blitt lærere. Ved midten av

1800-tallet var det å skrive encyklikaer blitt en del av pavens arbeidsbeskrivelse. Det var også utnevning av biskoper blitt. På 1000-tallet kjempet de gregorianske reformpaver hardt for "det kanoniske valg av biskoper", det vil si de gikk inn for at biskopene skulle velges av presteskaper og ikke ganske enkelt utpekes av den lokale stormann eller av kongen. På slutten av 1900-tallet var de siste spor av tradisjonen om at biskopene skulle velges av presteskaper visket ut. Paven utpeker biskopene - ingen avstemning, takk.

Samtidig var døren til fengselet Vatikanet blitt åpnet på vid gap gjennom overenskomster mellom pavedømmet og den italienske regjering. Filmkameraer ble tillatt i Peterskirken og i det pavelige pallass, og millioner på millioner av mennesker over hele verden kunne se hvordan Pius XI, Pius XII og Johannes XXIII utdelte sine velsigelser. Pavene, som ikke lenger var fanger, begynte å reise. Jetflyet gjorde det lett. Papamobiler hadde samme virkning.

Og resten er, som man sier, historie. Det som fascinerer meg mest, er imidlertid ikke hvor mye pavedømmet har forandret seg i det årtusen vi nettopp har tilbakelagt, men hvor mye disse forandringene har forandret oss. Pavedømmet er ikke hva det var. Men i stor utstrekning av nettopp samme årsak er ikke vi det heller.

mindre scenene - som lillesalen på bedehuset, med plass for alternative uttrykk og større variasjon, for småmøtene. . . Så er det rommene for det lille format, vitnemøtene, det nære og intime.

Utenfor faderhuset: Friteatergruppene, karismatikerne, de som står for oppbrudd og fornyelse. Det er en hel skog av dem, i teatret så vel som i det religiøse," skriver Liv Riiser i sin artikkel. Med en klar oppfordring som overskrift: "Gå på teater!"

Evige løfter hos St. Elisabethsøstrene
Lørdag 23. september avla en ung St. Elisabethsøster sine evige løfter i St. Olav domkirke i Oslo. Sr. M. Katarina (Katarzyna) Hodyr er født i Polen i 1974 og avla sine timelige løfter i 1995. Hun virker i Oslo og bor på St. Elisabethhjemmet på Nordstrand. Det er, ifølge Menighetsbrev for St. Olav menighet, "første gang på femti år at en Elisabethsøster avlegger evige løfter i Norge". Messen ble feiret av biskop Gerhard Goebel M.S.F. av Tromsø.

SUDAN: kristenforfølgelse i stort omfang
Ifølge flere hjelpeorganisasjoner som arbeider i Sudan, Afrikas største land, er rundt 100.000 kristne i det sørlige Sudan blitt torturert, drept eller gjort til slaver, hovedsakelig på grunn av sin tro, i de to siste tiår - det er tilhengere av det islamistiske regimet i Khartoum som står bak. Organisasjonene kaller det "en skandale" at FN under den såkalte "millenniums-toppen" i New York nylig ganske enkelt ignorerte de massive kristenforfølgelsene i Sudan. CIG

Tromsø, Niels Stensen og Roma

I anledning 2000-årsjubiléet var universitetslærere fra hele verden innbudt til samling i Roma i begynnelsen av september om temaet "en ny humanisme", der bl.a. brobygging mellom tro og vitenskap var et sentralt emne. I den anledning hadde en utstilling fra Universitet i Tromsø (UiTø) fått plass i det pavelige universitet Gregoriana, en utstilling viet en som i særlig grad forenet tro og vitenskap i sitt liv: *Niels Stensen* (1638-1686), dansk vitenskapsmann, forsker og, etterhvert, katolikk som endte sitt liv som asketisk biskop. Han ble saligkåret av pave Johannes Paul II i 1988.

Utstillingen ble åpnet av *Tove Bull*, rektor ved UiTø og medlem av den katolske menigheten i Tromsø. Vi sakser hennes Roma-rapport i universitetets internavis "Tromsøflaket"

"Desse milde soldagane i september," skriv Olav H. Hauge om i diktet "Tid å hauste inn". Den som har vore i Roma nokre septemberdagar, ville vel helst snakke om "desse heite solskinnsdagane i september". For varmt og godt var det da UiTø besøkte Roma med gjesteutstillingen om Niels Stensens liv og virke. I samband med millenniumsmarkeringa blei det nemlig nylig arrangert ein stor universitetskonferanse der med tittelen "The University for a New Humanism".

Som det einaste nordiske universitetet var UiTø invitert til å delta med den Niels Stensen-utstillinga som først blei vist på universitetsbiblioteket i MH-bygget i 1998/99. Det kjende jesuittuniversitetet Gregoriana midt i sentrum av Roma hadde gjestfritt stilt ein stor vestibyle til disposisjon for utstillinga. Der møtte vi til opning den 4. september,

ein liten delegasjon frå universitetet i tillegg til den katolske biskopen i Tromsø stift, Gerhard Goebel, og biskopen i Nord-Hålogaland, Ola Steinholt.

Det gjorde inntrykk å komme inn i eit stappfullt auditorium til opningshøgtiding. Inntrykk gjorde det òg at kardinal Poupard, som samstundes er Vatikanets kulturminister, kom og kasta glans over opninga og den økumeniske gudstjenesta som blei arrangert rett etterpå.

Øg så kan vi saktens spørje om kva universitetet "haustar inn" gjennom å delta og vere synlig i ein slik samanheng. Eg må iallfall medgje at eg kjende meg stolt og glad over å få vere vitne til at vårt vesle universitet kan spele ei markant og tydelig - og ikkje minst verdig - rolle i ein slik stor internasjonal samanheng som denne Roma-konferansen vitterlig var. Når det i tillegg kjem fram at nyare vitenskapshistoriske arbeid vurderer Niels Stensen som vitenskapsmann på line med Newton, seier det noko om kor tidsmessig og relevant utstillinga er.

Dei som fortener takk for at vi kunne markere UiTø på denne måten, er mange. Her vil eg særlig trekke fram Universitetsbiblioteket som gjennom dei regelmessige utstillingane dei får i stand, bidrar til både å berike oss som ser utstillingane, og også, som i dette tilfellet, spreier verdfull og viktig informasjon om UiTø langt ut over landets grenser, denne gongen til Roma, dit som kjent alle vegar fører. Men først og fremst er det universitetsbibliotekar Hans Kermit som skal takkast. Det var han som tok initiativ til Niels Stensen-utstillinga, og det er han som har hatt mesteparten av det praktiske arbeidet med utstillinga både i Tromsø og Roma. Universitetet i Tromsø har grunn til å vere stolt av UB og staben der.

Sr. Maria Nada av Inkarnasjonen i Karmelklosteret i Tromsø er jevnlig bidragsyter til spalten "på den 3. side" i Tromsøavisen "Nordlys". Nylig var jubileumsåret 2000 og "Ustilling i Roma" hennes hovedemne. Her fra hennes presentasjon av *Niels Stensen*:

Medisin var Stensens fag, og hans første vitenskapelige arbeider var innen anatomi og biologi. Bl.a. gjorde han banebrytende innsats ved å undersøke kjertelsystemet og hjertets og hjernens funksjoner. Senere foretok han også studier i geologi. Særlig påfallende er hans nye teorier om fossiler. Allerede den gang forsto han at de er avtrykk eller forsteininger av planter og dyr fra tidligere tidsepoker. Her var han så langt forut for sin tid at teoriene møtte sterk motstand, og de ble avvist.

Stensen så ingen motsetning mellom sin vitenskap og sin kristne tro. Tvert imot var dette to sider av samme sak. Begge hadde sin opprinnelse i Gud. Den ytre natur er hans skaperverk. Troen hviler på hans åpenbaring gjennom Jesus Kristus.

Da Stensen først ble grepet av troen, ble den den mektigste impulsen i hans liv. Til fordel for et virke som teolog, kirkeleder og sjesorger oppga han sin vitenskapelige forskning. Han gjorde et valg som førte ham til herlighet.

Gjennom utstillingen på Gregoriana er kjennskap til Niels Stensens liv og virke blitt formidlet til store deler av verden.

Så langt sr. Nada.

Det var Den nordiske bispekonferanse som tok initiativet til å få utstillingen til Roma. Fra 23. oktober til 25. november vises den i Det Danske Akademi i Roma. Gjenstår å anbefale *Hans Kermit's bok om Niels Stensen: Naturforsker og helgen, Universitetsbiblioteket i Tromsø, 1998. Ifølge St. Olavs anmelder, Magnus Roger, er boken "lettlest og velskrevet og anbefales varmt til alle med litt interesse for historie, religiøs søken og vitenskap, det vil si folk flest!"*

8 KRL-faget, en utfordring til dialog og toleranse

Norge er i dag et av få land som har en statskirkeordning; som kjent ble stat og kirke adskilt i Sverige i januar i år etter omfattende debatt og reformarbeid.

Forholdet stat/kirke har vært debatterte her hjemme i hundre år, og bl.a. i forbindelse med KRL-faget, kristendoms-kunnskap med religion og livssyn, har debatten tatt seg opp igjen. Blant de politiske partiene sier Høyre, Venstre og SV at de vil ha et skille mellom stat og kirke. Senterpartiet ønsker å beholde statskirkeordningen, og inntil nå har både Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ønsket å beholde den, men det pågår diskusjoner i begge partiene om dette. Det nyeste innspill fra KRF er at de ønsker å frata staten, det vil si Kongen i statsråd, myndighet til å utnevne biskoper og prester.

Det var Ap og Krf. som gikk sammen om et kompromissforslag som omfattet både formen og innholdet i det nåværende KRL-faget.

Historikk

“Kristendoms-kunnskap i vårt land er et av skolens mest sentrale kulturbærende fag: Den som ikke kjenner innholdet i kristen tro, tradisjon og lære, kan heller ikke kjenne vårt land, våre skikker, vårt språk, vår kunst, våre verdier og våre normer. Faget gir rett og slett konstituerende kunnskap - det du må kunne for å kunne tolke og for å kunne velge. Dette er også uttrykt i den generelle læreplanen, som Stortinget har sluttet seg til, uten endringer. Fagets formidling av konstituerende kunnskap er etter mitt syn grunnen til at alle barn bør ha en solid opplæring i bibelhistorie og kirkehistorie, både fordi det stiller, anskueliggjør og levendegjør livets store spørsmål, og fordi det knytter

hver enkelt identitet til den store strøm som har avleiret seg i alle kroker av vårt land, og som gjennom mangfoldet av overleveringer trenger inn til de fleste kroker av vårt sinn. De som skal klatre i kunnskapens tre, må vite hvor det har sine røtter.”

Slik svarte daværende kirke- og utdanningsstatsråd Gudmund Hernes på spørsmål i Stortinget i 1994 da Ellen Chr. Christiansen (Frp) fremmet forslag om å erstatte dagens kristendomsundervisning med en religionsnøytral opplæring i kultur, verdier og livssyn. Under behandlingen i Stortinget 7. mars 1995 sa Jon Lille-tun (Krf.), leder for komitéen og saksordfører, bl. a.: “Kristelig folkeparti meiner at kristendoms-kunnskap skal vere eit kulturopent fag, samstundes som det skal ha ei klår forpliktning på Den norske kyrkja si lære. Men når eg understreker at faget er kulturopp, er det fordi eg vil minne om at også andre religionar og livssyn har ein naturleg plass i faget.”

Kristendoms-kunnskap med religions- og livssynsundervisning ble innført for å skape en arena hvor elever med ulike tro og ulike livssyn var sammen, hvor en kunne få innsikt i og kunnskap om de ulike

religioners lære og syn, og dermed skape rom for dialog og toleranse. Dette faget er viktig også med tanke på at Norge er et flerkulturelt land. Kunnskap om den kristne kulturtradisjon er meget viktig for å kunne forstå den kulturelle koden i vårt land. Faget skal ikke være forkynnende, men et fag som gir kunnskap om, ikke opplæring i en bestemt tro.

Fra muslimsk og human-etisk hold er det blitt protestert på innholdet og utformingen av faget, som de oppfatter som misjonerende. De har gått rettens vei, men tapte sin sak i Oslo byrett. I begge sakene konkluderte retten med at KRL-faget, formålsparagrafen og ordningen med delvis fritak ikke er i strid med menneskerettighetene.

Identitet og dialog

I den norske skolens læreplan danner kristendom og humanisme basisverdiene i undervisningen. Begrepet humanisme ble først brukt av tyske intellektuelle på 1800-tallet for å beskrive renessansens gjenoppdagelse av den antikke kulturarvs verdier. De klassiske studier i renessansen ble kalt *studia humanitas*, og omfattet blant annet retorikk, poesi, historie og moralfilosofi. Det verdigrunnlaget som både kristendommen og humanismen har felles, er forståelsen av *meneskeverdet* - at et menneske har en helt genuin verdi, og at menneskelivet er ukrenkelig. Her vil mennesket og medmennesket være i sentrum.

Identitet er knyttet til menneskets søken etter mening med livet og etter egen rolle som individ og som del av fellesskapet. Religion er særlig identitets-skapende og integrerende ved at den forbinder etikk og handlinger med vår forståelse av verden og virkeligheten. Identitet forbindes med forankring i våre religiøse og kulturelle tradisjoner, som gir trygghet og stabilitet, og motvirker relativisme og en ekstrem form for subjektivisme.

Med dialog mener en åpenhet og toleranse som igjen åpner opp for nytenkning og endringer. I vestlig tradisjon har dialo-

May-Lisbeth Myrhaug - er utdannet sykepleier, har magistergrad religionshistorie og har studert etikk ved det katolske presteseminaret i Stockholm og teologi i Oxford; hun er sakristan i St. Dominikus kirke i Oslo; siden i våres medlem av St. Olavs redaksjon.

UNGARN: 1000-årsmarkering og økumenisk milepæl

Feiringen tidligere i høst av tusen års kristendom i Ungarn var en økumenisk hendelse av rang, skriver det katolske ukemagasinet *Christ in der Gegenwart*. Ved de mange gudstjenester og arrangementer deltok høyt plasserte representanter fra den katolske, lutherske og ortodokse kirke. Pave Johannes Paul II hadde sendt kardinal Sod-

ano, Vatikanets utenriksminister, som sin offisielle representant. Den økumeniske ortodokse patriark Bartholomaios I av Konstantinopel var blant gjestene, og han overrakte den ungarske kardinal Laszlo Paskai et dokument som viser at den ortodokse kirke nå formelt har helgenkåret den ungarske kong Stephan (997-1083). Den katolske kirke helgenkåret Stephan allerede i 1081.

At også de ortodokse nå regner Stephan som helgen, sa patriark Bartholomaios, er et symbol på "de kristne kirkers enhet gjennom den hellige virkelighet", etter en lang historie full av uenighet, strid og splid. Det er første gang siden det store skisma i 1054 at den ortodokse kirke helgenkåret en katolsk helgen, og saken ses som et viktig skritt fremover på den felleskirkelige vei.

gen sine røtter i Platons filosofi og betegner en metode for å vinne innsikt i sannheten. Etter første verdenskrig vant dialogfilosofien frem, først og fremst representert av den jødiske filosofen Martin Buber og Gabriel Marcel. De la vekt på dialogen for å vinne innsikt i Gud, verden og en selv. I tiden etter annen verdenskrig utviklet bl.a. den tyske filosofen Jürgen Habermas "diskurs-etikken" eller "herredømmefri diskurs": Her forutsettes det at partene er likeverdige i samtalen, hvis man skal kunne kalle det en dialog. Man deltar i dialogen for å kunne lære, vokse og utvides. Viljen til dialog forutsetter tydelighet, ikke grenseløs toleranse. Toleransen vokser frem i skjæringspunktet mellom troskap mot egen tro og egne verdier og oppriktig ønske om å forstå og respektere hva den andre holder for sant og hellig.

Hva er det religiøse?

Religionspsykologen C. Y. Glock skjeller mellom 5 hoveddimensjoner ved menneskets religiøsitet, som kan være nyttige å ha for seg når man diskuterer barn og ungdoms religiøsitet eller søken etter religiøs identitet. Og han skjeller mellom undervisning om en religion og undervisning i en religion, det som også betegnes som forkynnelse:

1. *Den intellektuelle dimensjonen* gjelder forståelsen av religionens kunnskapsinnhold, begreper, trossetninger eller dogmer.

2. *Opplevelses-/erfaringsdimensjonen* gjelder individets personlige forhold til noe utenfor en selv - jegets forhold til et guddommelig Du.

3. *Trosdimensjonen/den ideologiske dimensjon* innebærer graden av tilslutning til eller aksept av sentrale elementer i religionens kunnskapsinnhold.

4. *Den rituelle dimensjon* omfatter spesielle religiøse handlinger, f. eks. bønn og meditasjon, sakramental tilbedelse, deltagelse i den hellige messe.

5. *Konsekvensdimensjonen* gjelder de

virksomheter religionen har i individets sosiale og moralske liv, f. eks. i innstilling og adferd overfor andre mennesker.

Hva skjer nå?

I år 2000 er det flerkulturelle samfunn en realitet. Alle de store religionene er i dag representert med menigheter i Norge. Mange skoler avspeiler dette møtet i klasserommet. Et møte mellom mennesker fra forskjellige kulturer vil aldri skje i et kulturelt vakuum. I Norge vil dette møtet være i kontekst av norsk kultur og en luthersk kristendomsforståelse.

Ut fra den flerreligiøse situasjon i Norge, har det kommet mange innspill med forslag til å løse de konflikter som er oppstått i kjølvannet av innføring av KRL-faget i skolen. Biskop Gunnar Stålsett åpnet det hele med sitt innlegg på Verdikommisjonens høring om religionsfrihet den 11. november i fjor. Han har siden kommet med flere uttalelser alene og sammen med prost Trond Bakkevik. De sier: "Dåpsopplæringen må flyttes til en utvidet skoletid der alle dømte elever skal få opplæring fra kirken." Den samme retten må andre trossamfunn få, mener de to.

I forbindelse med Odelstingets behandling av Innst. nr. 46 (1995-96), som bl.a. omhandler Kuf-komiteens innstilling om lov for Den norske kirke, ble det oversendt et forslag til Stortinget om å be "regjeringen utrede og vurdere å fremme forslag om lovfestet rett til dåpsundervisning". Dette ble særlig aktualisert av innføringen av KRL-faget og statskirkens eget arbeid med dåpsopplæring.

Ved kongelig resolusjon av 16. juni 1999 ble det nedsatt et utvalg, kalt Regjeringens dåpsopplæringsutvalg, som ble gitt bl.a. dette mandat: "Utvalget skal: kartlegge og beskrive behovet for en organisert kirkelig dåpsopplæring i lys av samfunnsutviklingen og endringer i skolens kristendomsundervisning, samt ta hensyn til barn med annen tros- eller livssynsbakgrunn." Innstillingen skulle opprinnelig vært fremlagt innen 1. september 2000, men er blitt utsatt til medio oktober 2000. I et intervju i Vårt Land sier utvalg-

sleder Nils-Tore Andersen at "det er en samfunnsoppgave å legge til rette for dåpsopplæring. Her må menigheten ha et klart ansvar." Men selve modellen for undervisningen har de ikke kommet frem til ennå, men de vil sannsynligvis legge frem to modeller i tillegg til den modell utvalget selv har mest tro på.

Vurderingen av KRL-faget må sees i sammenheng med dåpsutvalgets forslag til modeller for dåpsundervisning. Det som ikke ble fulgt opp av Bondevik-regjeringen, var nettopp bevilgninger over statsbudsjettet omerket kristendomsundervisning (dåpsundervisning)/koranundervisning i egne kirker/moskéer, bevilgninger som lå til grunn for forliket mellom Arbeiderpartiet og Kristelig folkeparti.

KRL-faget har hatt en prøvetid på 3 år, og evalueringresultatet skal, som nevnt, legges frem medio oktober. Det som nå er viktig, er at det legges opp til at faget beholdes som religions- og livssynsfag i skolen, og at trosundervisningen flyttes ut av skolen til kirker, bedehus, moskéer, synagoger og templer. Og at regjeringen følger opp med bevilgninger til stillinger og med økonomiske tilskudd til selve undervisningen.

Et annet moment som også må poengteres, er at det ikke på noe grunnlag må gis fritak for kristendomsundervisningen i skolen. Dette faget er et grunnleggende fag for barn av andre kulturer og religioner, for at de skal kunne forstå norsk væremåte og finne seg godt til rette i Norge. Men det bør legges opp til at de forskjellige religioner og livssynsorganisasjoner selv godkjenner innholdet i undervisningen i egen religion, samt at det også skal undervises i hva den katolske kirke og de ortodokse kirker lærer og tror, ikke bare i den lutherske kristendomsform.

Til slutt: *Trosundervisning* for barn og voksne må være den enkelte kirkes eget ansvar, ikke noe som skal pålegges offentlig sektor.

10 KRL-faget, en vurdering fra Det kateketiske senter

Lærerplanverket for den 10 årige grunnskolen (L97) representerer en av de større fornyelsene av den norske skolen i det tyvende århundre. Det faget som først og fremst har fått merke forandringene, er det "eldste" faget i den norske skolen, kristendomsfaget.

I det norske enhetssamfunnet var det en forutsetning at samfunnets medlemmer fikk den tilstrekkelige opplæring i den religion som skulle være den viktigste bærebjelken for nasjonen, den etter hvert grunnlovsfestede evangelisk-lutherske religion. I løpet av nittenhundretallet har dette perspektivet for stadig fleres del blitt fjernere og fjernere. Den generelle sekularisering og, etter hvert, nærværet av stadig flere ikke-lutherske nordmenn har gjort at faget for mange, både elever og lærere, mer og mer har blitt sett på som en anakronisme, særlig etter at lærergenerasjonen som ble utdannet på 1970-tallet, kom ut i skolen. I 1969 løste Stortinget på båndet mellom kristendomsfaget og Den norske kirke ved å slå fast at kristendomsfaget ikke er en del av kirkens dåpsopplæring. Noen år senere ble det også opprettet et alternativt fag, "livssynskunnskap", for dem som var fritatt for kristendomsundervisning.

Bak reformene i L97 ligger også

Torvild Oftestad - cand. theol. (1997) ved Teologisk Fakultet, UiO, har erfaring fra barneskolen og arbeidet siden årsskiftet ved Det kateketiske senter i Oslo.

tanken om at kristendommen fremdeles skulle være en enhetsskapende faktor i det norske samfunnet, men at det måtte komme et nytt fag som skulle være obligatorisk for alle elever, og som favnet et bredere spekter av det religiøse og etiske univers enn tidligere. Faget skulle også favne det tidligere livssynsfaget. Resultatet ble "Kristendom med religion og livssynsorientering", KRL.

Katolske barn var tidligere fritatt fra kristendomsundervisningen i den norske skolen. Fordi kristendomsfaget i skolen var opplæring i evangelisk-luthersk tro, har Den katolske kirke selv stått for kristendomsopplæringen av katolske barn, ved å gjennomføre katekese for barna utenom skoletid. Med det nye KRL-faget er fritaksretten opphevet slik at alle katolske barn i den norske skolen nå deltar i skolens kristendomsopplæring.

Hvordan skal man i katekesen forholde seg til det barna lærer i KRL-faget? Hva lærer de egentlig der, og kan Kirken i sin katekese trekke veksler på dette?

Noe av hovedintensjonen til KRL-faget er at det skal være identitetsdannende for elevene, samtidig som det skal fremme toleranse i forhold til annen religion og tro.

Selv om faget skal fordype elevenes identitet, skal det ikke forkynne noen spesiell tro. Det identitets- og fagets skapende i faget blir da mer å formidle den historisk-religiøse sammenheng elevene står i.

Det stoffet som presenteres i KRL-faget, formidles for en stor del gjennom fortellinger og ved illustrasjoner. Fortellingsstoffet i KRL er hentet fra bibelhistorien, fra helgenenes liv, andre religioners beretninger og fortellinger fra gresk mytologi for å nevne noe. Billedmaterialet som benyttes i KRL, favner alt fra ikoner til barnetegninger, dette presenteres på en svært delikat måte i lærebøkene, noe som er med på å gjøre dem til skolens "fineste" lærebøker.

Ytre sett presenterer KRL-faget kristendommen med mange flere katolske elementer enn det ble gjort tidligere i skolen. Man presenteres for minst én ny helgen hvert år, og man lærer om pilegrimsferder og hellige steder for å nevne noe. I tillegg presenteres også et bredt spekter av felleskristent gods: bibelfortellinger og stoff om de kristne høytidene. Alt dette er stoff det kan trekkes veksler på i katekesen, og de katolske "retningslinjene for katekesen" (Det kateketiske senter 1999) er også lagt opp slik at man i de forskjellige alderstrinnene har tilpasset mye av stoffet til hva som er pensum i læreplanen i skolen. Kateketene på de forskjellige trinn anbefales av Det kateketiske senter å konsultere skolens læreplan og lærebøker for å se hvilket stoff som er pensum i skolen, og hvordan dette er presentert i lærebøkene.

KRL er et flott kulturfor-

Et grunnleggende kritisk perspektiv

"Noen ser økokrisen i et endetidsperspektiv, men det er en fatal tilnærming som tar fra oss det ansvaret vi har," sier teologiprofessor ved Menighetsfakultetet, Jan-Olav Henriksen, til "Krigsropet", organ for Frelsesarméen.

"Det er ikke noe poeng å si at slik er det blitt. Vi har fått et ansvar av Gud, og det

skal vi ivareta. Det betyr å stille seg kritisk til en type verdensøkonomi der noen tjener rikt på høye oljepriser, mens andre føres lenger ned i fattigdom av samme grunn.

Den kristne tro gir et grunnleggende kritisk perspektiv på mye av dette ved at den setter spørsmålsteget og spør etter rettferdighet."

Bibelord som sjelden siteres

"Fyndord om rikdommens forbannelse er mange, ikke minst i Bibelen," skriver Vårt Lands samfunnsredaktør, Erling Rimehaug. Og konstaterer samtidig at akkurat disse fyndordene sjelden blir sitert for tiden.

midlingsfag, og hvis man har dette som utgangspunkt, er det lettere å vite hva man som kateket kan gå ut fra at barna har med seg fra skolen, og hvilket stoff katekesen eventuelt må formidle en perpektivforskyvning overfor. For eksempel: I KRL-timene skal barna gjøres kjent med flere sider ved kristendommen som tradisjonelt sett er katolsk gods. Her merker man at faget ensidig har valgt en historisk tilnærming til stoffet og ikke egentlig en religiøs. Man leser spennende historier fra mange helgners liv, men hva som gjør en helgen til helgen, eller hvordan man i dag forholder seg til helgenene som befinner seg hos Gud, blir ikke nevnt. Helgener blir i KRL spennende historiske personer, de kan til og med fungere som eksempler på et godt liv, men deres tilhørighet i et nålevende menneskes religiøse univers blir utydelig. I katekesen kan man derfor benytte seg av at barna har blitt kjent med en god del helgenbiografier i skolen, men at helgener som sådan ikke er plassert inn i deres katolske trosunivers.

På samme måte er det med pilegrimstradisjonene. Det er symptomatisk at det forutsettes at barna skal lære om pilegrimsferd til Santiago de Compostella, mens Lourdes, som er et svært viktig pilegrimsmål i dag, ikke nevnes i læreplanen. Igjen er dette noe som presenteres som et historisk fenomen, men i liten grad som en levende religiøs praksis i dag.

I rettferdighetens navn skal det nevnes at barna på høyere klassetrinn blir presentert for Den katolske kirke og andre trossam-

funn som egne bolker i undervisningen. Flere av lærebøkene presentasjon av Den katolske kirke har blitt gjennomlest og korrigert av pastor Oddvar Moi.

I KRL skal barna kjenne nesten overraskende mange bibelhistorier. I Den katolske kirkes egne "Retningslinjer for katekesen" legges det opp til at barna skal kjenne mange av de samme beretningene fra det Nye testamentet, men KRL-faget overgår langt Den katolske kirkes formidling av gammeltestamentlige fortellinger. På dette området kan faktisk KRL-faget virke supplerende på katekesen.

Den som har skullet undervise i KRL i skolen, har ganske snart merket hvor stort dette faget egentlig er. Til å være normert til bare to timer i elevenes ukeplan, er faget overmettet av stoff. Det meste av stoffet er også slik at det krever fordypning og konsentrasjon av elevene over en lengre periode. De fleste lærere gjør derfor et utvalg av stoff som blir behandlet med en hvis grundighet, for eksempel som prosjektarbeid eller som en del av temaundervisningen, mens de er tvunget til å ta lettere på resten av stoffet i undervisningen.

På den måten sitter nok norske elever igjen med ganske ulik kunnskap fra KRL-undervisningen. Dette er selvfølgelig noe som får betydning for katekesen. Dersom det er elever fra forskjellige klasser eller skoler i katekeseklassen, har kateketen ofte mindre mulighet til å forutsette at elevene har den samme kunnskapen om forskjellige emner. Kateketen er helt avhengig av å forhøre seg i klassen om hva de

egentlig har lært på skolen.

En av hovedinnvendingene, og kanskje den mest fornuftige innvendingen mot det nye KRL-faget, er at det må skape mer forvirring for barna enn virkelig identitet og toleranse. For å ha trygghet i møte med annen tro, må barna først være trygge på sin egen. KRL-faget formidler allerede fra de første skoleår av et mangfoldig spekter av hvordan ulik tro og religion har sine forskjellige fortellinger og uttrykksformer. Dette er en egentlig voksen og rasjonell, til dels analytisk tilnærming, som barna skal lære å benytte seg av i andre skolefag i løpet av skoletiden, men som metode i formidling av religiøst stoff, kan det nok forvirre barna. Jesus sier jo nettopp at barna er forbilder i tro idet de viser umiddelbar tillit. KRL tar faktisk for lite hensyn til at barna har en tro, enten den er på et modent eller et mer barnlig plan. Derfor har Den katolske kirke en kateketisk utfordring i å gi barna den trosplattform som gjør at de med den nødvendige indre trygghet, kan få positivt utbytte av KRL-undervisningen.

Alt i alt har Det kateketiske senter som intensjon å spille på lag med KRL-faget i skolen. Det vil ikke si at katekesen skal utfylle det som måtte mangle i KRL-faget, katekesen skal gi en helhetlig opplæring i katolsk tro. Men overalt der det er mulig, ønsker vi at kateketene skal ha et sideblikk til skolens undervisning og benytte seg av det som elevene lærer der når de skal formidle troen til barna.

SVERIGE:

katolsk presteseminar innvies

Den 2. oktober ble det nye katolske presteseminaret i Stockholm innviet. Biskop Anders Arborelius feiret messen og velsignet de nye lokalene. Deretter var det åpent hus hvor prestekandidatene bød på enkel middag.

Stockholm katolske stift, som omfatter hele Sverige, har hatt et presteseminar siden 1989, men inntil nå holdt man til i en

leiegård i Stockholm. Men nå har altså Sankt Sigfrids katolske presteseminar flyttet inn i eget, nyoppusset hus med have i Järfälla nord for Stockholm. Seminaret, som har plass til elleve kandidater, har i dag seks studenter, som alle holder på med andre år av utdannelsen. Den katolske presteutdannelsen tar syv år. Seminaret i Stockholm tar bare inn nye kandidater hvert annet eller hvert tredje år. Etter tre år ved seminaret i Stockholm, følger tre års studier

i Roma før kandidatene vigsles til diakoner.

Etter et år med pastoral utdanning i Sverige, følger så prestevigselse.

"Det er viktig at vi har et katolsk presteseminar i Sverige, selv om vi ikke har hele utdannelsen her," sier p. Ingvar Fogelquist, rektor ved seminaret. "Det fremmer kall til prestetjeneste og bidrar til å fordype møtet mellom katolsk tro og svensk kultur."

Sverige er det eneste nordiske landet med katolsk presteseminar.

12 Oddmund Berg: Om de katolske skolene og KRL-faget

I den offentlige læreplan fra 1997 – L97 – er fagene kristendom og livssyn erstattet med et "storfag:" Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering", KRL. Det er tanken at alle barn i den norske grunnskolen, uansett etnisk, religiøs og kulturell bakgrunn, skal lære kristendommen å kjenne, fordi så mange av våre referanser er basert på den kristne kulturarv. Uten en slik kunnskap vil forståelsen av det norske samfunn bli ufullstendig. På den annen side er vi langt på vei blitt et flerreligiøst samfunn der hver enkelt har frihet til å holde på eller velge den religionsform eller det livssyn hvor han/hun føler seg hjemme. Samfunnet ønsker derfor dialog og samarbeid mellom de forskjellige tros- og livssynsretninger, og dette avspeiler seg i den offentlige læreplan der alle barn i grunnskolen også skal lære andre religioner og livssyn enn deres egen å kjenne.

De tre katolske skolene i Norge er forpliktet på den offentlige læreplan og må også akseptere KRL, men siden de er godtatt som private livssynsskoler, har de rett til å vektlegge sitt katolske særpreg i undervisningen. Derfor har de tre skolene utarbeidet en egen læreplan i det nye faget, som ble godkjent av biskop Gerhard Schwenzer den 13. mai 1997, og noe senere av Kirke- og Undervisningsdepartementet. Planen erstatter altså L97s læreplan i Kristendom med religions- og livssynsorientering, men inneholder likevel mye av det samme stoff som i L97. Luthersk og katolsk kon-

fesjon og praksis har så mange felles trekk at det ikke byr på noe problem å bruke lærebøkene som er utarbeidet for KRL; på tross av forskjellene dreier det seg jo om samme religion. Når det gjelder undervisningen i andre religioner og livssyn, er dette heller ikke uforenlig med det Kirken står for. I Det 2 Vatikankonsils erklæring: *DE ECCLESIAE HABITUDINE AD RELIGIONES NON-CHRISTIANAS*, står det:

"Kirken oppfordrer altså sine barn til med klokskap og kjærlighet å ta opp samtalen og samarbeidet med tilhengere av andre religioner, for både å vitne om den kristne tro og livsholdning, og erkjenne, tjene og fremme de åndelige, moralske, sosiale og kulturelle verdier som finnes hos de andre." (s.12 norsk oversettelse)

Oddmund Berg - "årgang 1940", er lærer ved St. Sunniva skole i Oslo; han har også ansvar for gudstjenestene ved skolen.

Man må vel kunne si at dette er rene ord for pengene. Imidlertid kan ikke en katolsk skole forholde seg nøytral til KRL-faget, slik den offentlige skole er pålagt. Der skal KRL være et kunnskapsfag som likestiller kristendommen med andre religioner, og elevene skal ikke utsettes for noen form for misjonering. I en katolsk skole har undervisningen i kristendom også et preg av katekese, og læreren skal nettopp formidle sin egen tro og overbevisning overfor elevene. I Læreplan i kristendom for de katolske skolene i Norge heter det i innledningsdelen under kapitlet

FORHOLDET MELLOM DENNE LÆREPLANEN OG L97:

Denne læreplanen erstatter læreplanen i Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering i L97. Vi vil peke på følgende forskjeller mellom de to planene.

- Den viktigste forskjellen er at en grundig liturgisk opplæring og praksis er kommet som et tillegg på hvert klassetrinn.

- Derimot er planene nesten like når det gjelder bibelhistorie, og langt på vei like når det gjelder kirke-/kristendomshistorie og kristen tro, (men med katolsk istedenfor luthersk perspektiv).

- Vi har i motsetning til L97 valgt å beholde spiralprinsippet når det gjelder en del emner; spesielt når det gjelder kirkeåret, sakramentlære, tros lære og etikk.

- Læreplanene ligner hverandre mye når det gjelder etikk og oppøving av moralsk bevissthet, men

TYSKLAND: økumenikken fortsetter uførtødent

Kritikk mot Troskongregasjonens erklæring "Dominus Jesus" til tross: Tysklands evangeliske kirker endrer ikke sin økumeniske kurs. Det fastslo den evangeliske kirkekonferanse under sitt møte nylig i Halle i delstaten Sachsen, skriver den økumeniske ukeavisen Rheinischer Merkur.

Som Margot Käßmann, biskop av Hannover, uttrykte det: Ut fra evangelisk forstå-

else er det Bibelen og ikke en eller annen Vatikan-kongregasjon, som er avgjørende for hva det vil si å være kirke. "Vi lar ikke den katolske kirke i Roma frata oss vår kirkelige eksistens, og her i Tyskland vil vi fortsette med faste skritt på den felleskirkelige vei som fører oss nærmere hverandre," sa biskop Käßmann, en av de tre kvinnelige biskopene på tysk evangelisk kirkemark.

Økumenisk håp

"Innen ortodoks kristentro vil mange trossetninger aldri få så finslipte formuleringer og proklamasjoner som de gjør i den vestlige kirke. I bønner og i hymnene er vi hverandre langt nærmere enn vi tror. Derfor: La oss håpe at nåværende paves ønske om at verdenskirken snart må puste med begge lungene, snarest mulig blir virkelighet." Det skriver Gerhard Podalsky, jesuitt og professor i kirkehistorie, i tidsskriftet "Stimmen der Zeit".

13

hos oss er disse temaene knyttet tydelig til kirkens lære og ikke til filosofiske livsholdninger.

• Når det gjelder andre livssyn, så venter fremmede religioner til mellomtrinnet, og verdslige filosofier og livssyn kommer ikke inn før på ungdomstrinnet. Disse filosofiene og livssynene vil også bli mindre vektlagt hos oss enn i offentlige skoler, og vil bli balansert med katolsk filosofi.

Det vil føre for langt å gå nærmere inn på læreplanens innhold på de enkelte trinn, men bare for å understreke noe er det f.eks helt klart at de syv sakramentene, Maria og helgenene, bønn og deltagelse i det liturgiske liv har en sentral plass på alle trinn i den katolske skole. Dette i motsetning til den offentlige der elevene ikke praktiserer, men bare erverver seg kunnskaper om de forskjellige religioner og livssyn.

Hvordan stemmer så dette med respekten for elever med andre religioner og livssyn enn det katolske? Vi kan vel bare si at det stemmer bra. For:

"Den katolske skole har full visshet om at Ånden arbeider i alle mennesker. Med sine særlige mål og midler har den derfor et tilbud til alle, kristne såvel som ikke-kristne."

(Fra Den katolske skole, utgitt av Kongregasjonen for katolsk utdanning 1977, nr. 85 s. 23)

Elever som tilhører andre konfesjoner, religioner eller livssyn må delta i den vanlige undervisningen i religionsfaget, og de må også delta i klassemessene. Det eksisterer ikke noe fritak her. Det katolske livssynsfundament er jo våre skolars

Katolske skoler i Norge 2000:

St. Sunniva skole - Akersvn. 4, 0177 Oslo

Grunnlagt 1865

Skolen eies og drives av St. Josephsøstrene av Chambéry Den Norske Ordensprovins.

Skolen er en 1-10 skole med to paralleller med totalt ca. 535 elever og 50 lærerstillinger.

St. Paul skole - Christies gt. 16, 5016 Bergen

Grunnlagt ca. 1880

Skolen er en 1-10 skole med ca. 340 elever; personalet, fra vaktmester til morsmållærere på deltid, teller 68.

St. Franciskus skole - Kirkebakken 10c, 4836 Arendal

Grunnlagt 1913

Skolen er en 1-7 skole med 68 elever og et personale på totalt 20.

raison d'être, og det må alle som søker til dem respektere, ja, de må også skrive under på en lojalitetserklæring overfor skolens livssynsgrunnlag når de søker om opptak. Slik må de katolske undervisningsinstitusjonene ta vare på og styrke sin kristne/katolske identitet, men når det er sagt, prøver de ikke å påvirke noen til å velge en annen konfesjon, religion eller livssyn enn dem de har med seg hjemmefra. Snarere vil man se det som ønskelig at hver enkelt elev blir seg sin egen tro mer bevisst og våger å stå for de verdier han finner i den, enten han er muslim eller kristen, eller tilhører en annen tro enn disse.

"Dialog og samarbeid" heter det i Den 2. Vatikankonsils erklæring om forholdet til de ikke-kristne reli-

gioner, og dette er også grunnlaget for den katolske skoles undervisning. Å lære å stå for egne verdier samtidig som man utvikler en grunnleggende gjensidig respekt for hverandres egenart, er kanskje det viktigste vi kan lære barn og unge som vokser opp i et flerkulturelt samfunn.

Selv jobber jeg på St. Sunniva skole og har hatt flere muslimske elever i kristendom, og jeg har aldri opplevd at det er noe problem. Da jeg en gang spurte en mor om hvorfor hun sendte sine barn til en katolsk skole, hun som var muslim, svarte hun:

"Jo, jeg vil at barna mine skal gå på en skole der de ikke snakker stygt om Gud."

Jeg forsto hva hun mente. ●

KINA: saligkåringer provoserer

For knapt et år siden het det seg at diplomatiske forbindelser mellom Kina og Den Hellege Stol var "nær forestående". Nå synes det å gå mot istid mellom partene, skriver ukemagasinet *Christ in der Gegenwart*. Utløsende årsak er saligkåringen av 120 katolske martyrer, 87 kinesere og 33 europeere, som led martyrdøden i Kina i årene 1648 til 1930, flesteparten under det såkalte

boxeroppørret for 100 år siden. For mange patriotisk sinnede kinesere, altså ikke bare trofaste kommunister, anses de som "forrædere" og "tjenere for utenlandske krefter".

At saligkåringene fant sted 1. oktober, dagen for opprettelsen av Folkerepublikken Kina, gjør ikke saken bedre. Dertil kommer, påpeker den tyske professor og Kina-kjenner Roman Malek, at "Kinas katolikker har

ventet lenge på disse saligkåringene, for blant de nye helgener finner man, ved siden av biskoper, misjonærer, prester, ordensfolk og prestestudenter, også 67 kinesiske legfolk, som for kinesiske katolikker er forbilder for det religiøse liv og en stor oppmuntring for troen." Slik tenker selvsagt også landets statlig anerkjente og kontrollerte "patriotiske" katolske kirke, selv om

14 Per Bang: Hva venter vi på?

William Johnston er en irsk jesuitt med mer enn 40 års erfaring fra Japan. Han er professor i religiøse studier og direktør for Intituttet for orientalske religioner ved Sophia University og forfatter av boken «Arise, my Love», som tar opp Kirkens nåtidige og fremtidige problemer på en oppsiktsvekkende måte. En bok som får en leser til å stille viktige spørsmål og - med forfatterens hjelp! - finne overraskende svar.

Veien til Gud kan gå gjennom metafysikken, skriver Johnston, men også gjennom kjærligheten og mystikken som beskrevet i Johannes' første brev og i dokumenter fra Det annet Vatikankonsil. Det er fra Skriften og fra konsilet at Johnston henter sine argumenter, godt støttet opp av hans egne erfaringer fra Østens religiøse liv. Samvittighetsfriheten, sier han, gjør det påtregende at kristne kan og bør alliere seg med andre - buddhister, hinduer, jøder, muslimer, agnostikere og ateister av god vilje - for å bli forenet i en felles søken etter sannheten, og i et ønske om i fellesskap å løse de problemene som ligger foran oss alle.

Et aldri så lite lokalt eksempel kan nevnes her: Lørdag 19. august sto kristne og humanetikere skulder ved skulder på Youngstorget i en tallrik protest mot nynazistene i Norge. Noen av oss som var der, tenkte vel på konsilets ord om at

siden Kristus døde for alle, og siden det endelige guddommelige kall til menneskeheten er ETT, må vi tro at Den Hellige Ånd, på måter som bare er kjent av Gud, tilbyr hvert eneste menneske muligheten til å bli forenet ved påskemysteriet. At hver av de store verdensreligioner er forpliktet på sin egen trosidentitet, og at ingen av dem kan akseptere noen begrensning her, betyr at vi bare kan ha en verdifull dialog ved å anerkjenne forskjellene. Johnston trekker ikke den endelige konsekvens av dette, men han ligger tett opptil den slutning at dialog kanskje burde erstattet misjon? Og siden alle religioner har viktige fellestrekk burde kanskje oppgaven være å finne dem frem, drøfte dem, sette tydelige ord på dem, og undersøke hvor nær hverandre vi i virkeligheten er?

Akkurat nå er dette en sterk påminnelse etter at Troskongregasjonen har offentliggjort et dokument som tyder i helt motsatt retning. Der blir selve begrepet KIRKE nærmest reservert for VÅR kirke, og dokumentet (som er godkjent av Paven!) står i direkte motsats til Det 2. Vatikankonsil. Man

kan undres på om dette er et bevisst skritt for å svekke både økumeniske bestrebelser og en videreføring av en dialog mellom religionene...

Det later til at det er på et lavere plan enn hos kardinalene at det brede samarbeidet mellom mennesker av god vilje og forskjellig tro blir utviklet. Hos Mother Teresa i Calcutta arbeider jøder, muslimer, buddhister, hinduer, agnostikere og kristne side om side med hippier og leger for å hjelpe de døende. Mange av vår tids kristne mystikere har mottatt verdifulle impulser fra østerlandske religioner, og flere har - som Johnston - oppdaget at en interreligiøs dialog må føres på mystisismens plan. Idag må vi erkjenne at det ikke er én enkelt tro som har alle svar, men at hver religion har sitt eget budskap. Vi må forstå at vi trenger hverandre og ikke glemme at kristendommen, slik den ble grunnlagt av asiaten Jesus, helt fra begynnelsen stilte seg åpen for å lære av kultur og tenkemåte fra omverdenen. Idag, skriver Johnston, burde vi lære av Vedabøkene, av Taoismen, av de buddhistiske sutraer og av Koranen. Kort sagt: av mystisismens og mytenes språk.

For kristne i Asia betyr dette at tiden er inne til å bygge sin egen kristologi basert på sin egen kultur og sine egne sosiale og politiske behov. Som eksempel på dette behovet nevner han en koreansk teolog som står fremmed overfor Jesus som den triumferende konge eller den autoritative yppersteprest - hun ser ham lettere som den lidende tjener.

Per Bang - pensjonist med lang fartstid i norsk presse bak seg; et navn i St. Olavs spalter gjennom årtier.

flere av dens folk er blitt tvunget til å si det motsatte. I dagens Kina knebles religionsfriheten - ikke bare for katolikker.

Vatikanets pressetalsmann Joaquin Navarro Valls sier saligkåringene ikke er politisk motivert og ikke har brodd mot noen. Den 1. oktober ble valgt fordi det er festdagen for Thérèse av Lisieux, misjonens helgen.

Bildet er likevel ikke helsvart: Kardinal Roger Etchegaray deltok nylig som "privatperson" på kongress i Pekings Sosialakademi, hadde kontakt med "patriotiske" prester og biskoper og fikk feire messe ved det patriotiske presteseminaret og ved Maria-helligdommen i Sheshan ved Shanghai.

Kina brøt de diplomatiske forbindelser med Vatikanet i 1951, noe som splittet kirken. Den "patriotiske" katolske kirke, som, offisielt, ikke anerkjenner pavens autoritet, sier den har 70 biskoper og 4 millioner troende. Ifølge Vatikanet har undergrunnskirken, som jevnlig sjikaneres, minst 8 millioner medlemmer.

For at et slikt syn skal kunne nå frem, er det nødvendig at Kirken desentraliseres, mener Johnston. Dette er jo allerede i gang, med eller uten Vatikanets velsignelse. Det er nok å nevne synet på prevensjon: Paven sier fortsatt nei, en lang rekke biskoper sier ja, selv om de pakker sin holdning inn i megen teologi. Paven sier nei til at skilte og gjengifte får kommunionen - alle vet at det skjer i stor utstrekning. Det er blitt gjort forsøk på å stanse debatten om kvinnelige prester - den fortsetter stadig.

Men i noen tilfeller er prester blitt dømt til taushet. Frigjøringssteologer er blitt mistenkeliggjort, anklaget for kjetteri og truet med strenge straffer. I noen tilfeller har de ikke fått vite hvem anklagerne er, og ikke hvem som var oppnevnt som forsvarere. Troskongregasjonen har opptrådt som aktor, jury og dommer og har utsatt seg for aksjoner fra Amnesty eller for en anke til FNs kommisjon for menneskerettigheter.

Mens Paven har bedt om tilgivelse for korstogene, for Kirkens ansvar for religionskriger, for behandlingen av Gallilei, for inkvisisjonen og for salget av avlatsbrev, har det vært fint lite med beklagelser av overgrep fra vår egen tid. Vatikanets sentralisme og triumfalistiske pomp og prakt er stadig påtrengende synlig, sier Johnston. Selve normen for et kristent liv er europeisk på en måte som binder ekte asiatisk åndelighet, asiatiske liturgiske uttrykk og asiatiske teologisk søken. Oversettelser av liturgiske tekster til folkemålet må sendes til Roma for å bli godkjent.

Paven har sagt meget positivt om en utvikling i retning av mer desentralisering og mer bruk av lokale kulturformer, og han sier at den Hellige Ånd på en mystisk måte er tilstede i alle menneskers hjerter. Han har bedt folk være trofaste i sine egne religiøse tradisjoner - da får de frelse ved Jesus Kristus selv om de ikke bekjenner ham som deres frelser.

I oktober 1986 kom religiøse ledere fra hele verden sammen i Assisi for å be om fred. Dette tiltaket fra Pavens side ble hilst velkommen som begynnelsen på en ny æra av kjærlighet og samarbeid mellom religionene, og hva har skjedd senere?

Fint lite, sier Johnston.

Han skal ikke misoppfattes - boken er gjennomsyret av ydmyk fromhet og lojalitet til Kirken, og nettopp derfor virker den så sterkt: her er et menneske som elsker Kirken, og som av alle sine krefter ønsker dens seier, men som også ser

at det er mektige krefter i det innfløkte hierarki som nettopp vanskeligjør dette ved å forsøke å bremse vår iver etter enhet.

Hva venter vi på?

Vi som er utålmodige, venter på at mer vårvær skal blåse inn gjennom de vinduer og dører som konsilet åpnet. Må vi nøye oss med å fortsette å vente i stillhet og uvirk-somhet? ●

cd

Fra Bønnebogen:

Kjærlighetens enfold

Herre, fri meg fra den latskap som maser og gir seg ut for aktivitet. Fri meg fra unnfalsheten som utretter det ingen ber om og unngår det virkelige offer.

Men skjenk meg ydmykheten alene som gir hvile, og fri meg fra hovmodet som er den tyngste av alle byrder. Gjennomtreng mitt hjerte, hele min sjel, med kjærlighetens enfold.

Thomas Merton (1915 - 1968)

Å be i livets pulsslag

I boken *Å be i livets pulsslag* (St. Olav Forlag 2000) søker pater *Willi Lambert* å formidle *Ignatius av Loyolas* ånd til vår tids mennesker og vise at ignatianske tanker og bilder har relevans også for det moderne menneske. "Skulle ønske mange lesere fikk det samme utbytte av boken som denne anmelder," skriver pater *Olav Müller* i sin vurdering av boken.

Vil man forstå den hellige Ignatius av Loyola og hans «Åndelige øvelser» (*Exercitia spiritualia*), bør man starte med begrepet «*Militia Kristi*» slik vi finner det virkeliggjort i Paulus' liv og lære: Den troende skal være en soldat i Kristi kongshær, rustet til tennene for å kjempe for hans rike på jord, mot Satan og «ondskapens andehær i himmelrommet». Men våpnene til den kristne soldat skal være av åndelig art. Han skal ta på seg Guds rustning: iføre seg rettferdighetens brynje, holde troens skjold i hånden, bære frelsens hjelm og svinge åndens sverd.

Den paulinske tanke om militia Kristi går igjen i ordensregelen til Benedikt av Nursia, og fant sitt mest radikale nedslag på den iberiske halvøya. Spanjolenes århundrelange kamp for å beholde troen og drive maurerne ut av landet skapte en militant kristendom. Den preget også den gamle ridderslekten Loyola. Skjønt hos den unge offiser Ignatius var det fint lite å spore av denne trosholdning. Han var en modig soldat som steg til offisers rang. Hans liv før omvendelsen var rettet mot det dennesidige. Han mestret til fulle den ridderske kur-tise og de høviske skikker i fyrstens

gemakker. Fremfor alt drømte han om en offiserskarriere i den spanske hær.

Det var en fransk kanonkule ved Pamplonas bymurer som den 20. mai 1521 satte stopper for hans verdslige liv. Omvendelsen skjedde ikke brått, men skrittvis. På sykeleiet i slottet Loyola fikk han smaken på det hellige liv. Han ville etterligne helgenene i deres botsøvelser, ja helst overgå dem i strenghet. Omvendelsen lå foreløpig mest på det ytre plan.

På vei til den lille byen Manresa setter han seg ved en elv for å ta en pust i bakken. Her får han «direktekontakt» med Gud. Hans øyne åpner seg mot den åndelige verden: Han forstår på noen øyeblikk mer av troens sannheter enn sammenlagt

Ignatius av Loyola 1491-1556

all den kunnskap hans senere teologiske studier skulle gi ham. Nå først får hans omvendelse en indre dimensjon.

Det er i Manresa Ignatius utformer sine Åndelige øvelser. Opplyst av Gud stiger han ned i eget sjeledyp. Med offiserens geniale strategi kartlegger han slagfeltet hvor Gud og Satan kjemper om makten. Møysommelig finner han de veier som åpner for «direktekontakt» med Gud; som hjelper den kristne soldat å søke og finne Gud i alle ting og hendelser; som væpner til dåd for Guds kongerike. Disse Åndelige øvelser har Ignatius testamentert til sin orden, som først ble kalt *Compania de Jesús*. De er selve grunnlaget Jesuiterordenen bygger på. Alle medlemmer må to ganger i livet avsette 30 dager til å vandre den samme indre vei som ordensstifteren. Også tusener av kvinner og menn blant legfolket har med utbytte gjennomført den 30 dagers fortettede retrett.

Pater Willi Lambert har i boken *Å be i livets pulsslag* tatt mål av seg til å formidle den ignatianske ånd til vår tids mennesker. Skulle det være nødvendig? Går man direkte til Ignatius' nedtegnelser, er teksten klar nok. Og dog annerledes enn vi skriver og tenker i dag: Senskolastikkens forkjærlighet for å distingvere i det uendelige kan virke noe trettende; de bilder som skal betraktes, er ofte hentet fra riddersnes kampstrategi; Satans rolle som Guds og sjelens motstander bærer preg av senmiddelalderens overaksentuering av makten til «fyren med hoven». Så - den mo-

Vår kjære medsøster
Bernarda Haarman
født 15. april 1919 i Rijssen, Nederland
døde den 27. september 2000
Bergen, Marias Minde

ST. FRANCISKUS SØSTRENE

De rettferdige fryder seg i Herren,
de jubler for Gud og danser av glede.
Syng for Gud og pris hans navn.
Herren er hans navn.

Salme 68

derne leser blir lett stående ved det for oss fremmedgjorte i de Åndelige øvelser. Pater Willi Lambert ser det som sin oppgave å føre Ignatius' tankeverden inn i vår tid. Han skreller vekk mye av det tidsbestemte ved Ignatius' verk. Han makter å vise at substansen i de ignatianske tanker og bilder har relevans også for det moderne menneske. Han skildrer utfordrende situasjoner og konfliktfylte hendelser fra det tyvende århundres hverdag, og viser hvordan de ved ignatianske «taktikker» - løsevevet fra den spanske gullalders tankeverden, ofte i tråd med moderne psykologi - kan mestres.

Fremfor alt makter Willi Lambert med moderne begreper å formidle Ignatius' hovedhensikt med de Åndelige øvelser. De skal lede det søkende menneske til Gud. Skjønt Ignatius selv var mystiker, fortrolig med visjoner og privatåpenbaringer, finner man ingen nedtegnelser av slike erfaringer i hans Åndelige øvelser. De er beregnet på oss vanlige kristne som nærmer oss Gud. De ruster oss med åndelige våpen, så vi lettere kan famle oss frem til målet.

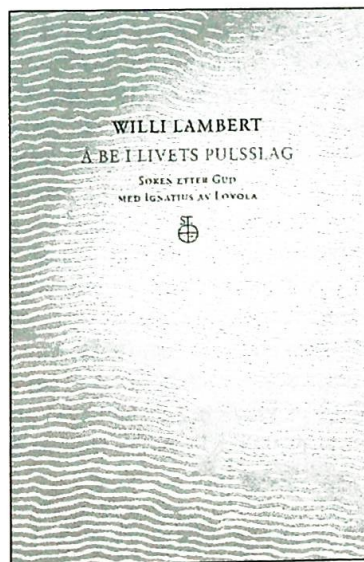
Hva er stillhetens mening? Hvordan forbereder jeg meg på bønnen? Hvordan finner jeg den bønneform som gir meg mest åndelig utbytte på veien mot Gud? Hva forstår jeg med samvittighetsgranskning? Hvordan kan jeg omgås Den hellige skrift?

Dette er noen av flere emner som behandles i boken. - I en tid hvor kristendommens Gud forsvinner i glemselens tåke, og nyreligiø-

sitetens uforpliktende panteisme overtar, har denne boken mye å gi oss. Gud har frelst oss gjennom sin Sønn, Jesus Kristus. Vi er kalt til å samarbeide med ham for verdens frelse, til å la oss innrullere i hans hær. Til det kreves både en hellig taktikk og en like hellig disiplin. Skulle ønske mange lesere fikk det samme utbytte av boken som anmelderen.

Den er glimrende oversatt av Gunnar Wicklund-Hansen.

Willi Lambert
Å be i livets pulsslag
St. Olav forlag 2000

Den nordiske bispekonferanse:

Familieveiledning og økumenikk på dagsordenen

Reykjavik var stedet for Den nordiske bispekonferansens høstmøte i dagene 16.-21. september. Bispekonferansen markerte "2000-årsjubileet for vår frelse og at Island ble kristnet for 1000 år siden" under søndagsmessen i den katolske domkirken 17. september hvor Islands president og Reykjaviks ordfører var til stede.

Grunnleggende spørsmål om katolsk ekteskaps- og familieveiledning ble inngående diskutert under møtet. Rapporter viser "hvilke vanskeligheter den katolske kirke i Island, Finland, Norge, Danmark og Sverige har å kjempe med, ettersom den står under innflytelsen av sekulariserte oppfatninger og lovgivning," konstaterer pressemeldingen fra møtet.

I de lutherske folkekirker er forandringer i lovgivning og dyptgripende pastorale endringer på gang, som berører den økumeniske dialogen. Dertil: "Troskongregasjonens dokument *Dominus Jesus* har fått til dels negative reaksjoner fra luthersk hold, og disse bør bli gjennomarbeidet. Både på regionalt og nasjonalt plan skal den økumeniske dialog styrkes." Nok en utfordring: Innvandring gjør at tallet på katolikker som tilhører de orientalske riter, øker; det gjør forholdet til de ortodokse kirker stadig viktigere.

Biskopene noterer at "mange fine impulser har kommet fra alle markeringene av jubelåret", og de er særlig glade over at "så mange skandinaviske ungdommer deltok på verdensungdomsdagen i Roma". Andre saker: samarbeidet med den katolske kirke i Baltikum, innføring av offentlig innkreving av kirkebidrag i Sverige, utviklingen av de katolske skoler samt fengsels-sjelesorg.

En fellesnordisk pilegrimsreise til Lourdes i 2001 planlegges.

Nils-Petter Enstad:

Graham Greene og hans "katolske" forfatterskap: 18 Bare syndere blir helgener...

Det er mange år siden jeg leste den for første gang, og ærlig talt: Den ga meg lite. En litt anmassende kjærlighetshistorie som endte i mye bitterhet og tullball. Slik leste jeg *Graham Greenes* "Slutten på leken" for første gang, for omkring 20 år siden. Nylig leste jeg den igjen - foranledningen var at filmselskapet Columbia Pictures har laget en film over boka, noe som igjen har ført til at Cappelen har gitt den ut i en billigbokserie.

"Slutten på leken" er beskrevet som "en av de merkeligste og vakreste kjærlighetsromaner som noen gang er skrevet". Men hvorfor sitter ikke jeg med en følelse av å ha lest en kjærlighetsroman? For jeg har lest en apologi. For kjærligheten? Jo, kanskje, men først og fremst for troen - troen på kjærligheten, men enda mer troen på Gud. Sammen med to andre sentrale verk i Graham Greenes forfatterskap, blir "Slutten på leken" bevis for en tese som Graham Greene selv ikke formulerte slik, men som han kanskje ville vedkjent seg: Det er bare syndere som kan bli helgener.

Katolikken

Graham Greene levde fra 1904 til 1991. Han tilhørte en generasjon britiske forfattere som fikk ungdomstiden preget av første verdenskrig, mens manndomstiden ble preget av den andre. I likhet med sin jevnaldrende kollega Evelyn

Nils-Petter Enstad - kulturskribent og forfatter, daglig leder i Kristelig Folkepartis studieforbund; tidligere offiser i Frelsesarméen.

Waugh konverterte han til den katolske kirke på 1930-tallet. Men han reserverte seg sterkt mot å bli betegnet som "en katolsk forfatter". I stedet sa han at han var "en forfatter som tilfeldigvis er katolikk".

Flere av bøkene hans har imidlertid et meget sterkt, katolsk budskap. Det begynner allerede med "Brighton Rock" fra 1938, og kommer så sterkere og sterkere i "Makten og æren" (1940), "Den dypeste grunn" (1948) og "Slutten på leken" (1951). Det er derfor dypt urettferdig at Graham Greene både i sin levetid og av mange litteraturforskere ble og blir oppfattet først og fremst som en "entertainer" i litteraturen. Men da han døde, var det mange som undret seg over at Svenska Akademin virkelig hadde kunnet unngå å la en så stor forfatter få Nobelprisen i litteratur.

Sakramenter

I hver av de tre romanene som iblant omtales som Graham Greenes "katolske forfatterskap" står ett eller flere av den katolske kirkes sju sakramenter sentralt. I "Makten og æren" er det ordinasjonen, i "Den dypeste grunn" (en dårlig tittel,

Statsstipendium til sr. Else-Britt Nilsen Kulturdepartementet foreslår å gi nye statsstipend til dominikanerinne dr. theol. Else-Britt Nilsen, Oslo, og forfatter Jon Fosse, Bergen, melder NTB. Hvert av stipendiene er på 275.000 kroner årlig og er tidsavgrenset til stipendiatene når pensjonsalderen.

St. Olav gratulerer og ønsker sin tidligere redaktør lykke til med fortsatt forskning om ordenssøstrenes mangslungne virke i vårt land

sammenliknet med den engelske "The Heart of the Matter") er det skriftemålet og nattverden, og i "Slutten på leken" (heller ikke spesielt godt, sammenliknet med "The End of the Affair") er det ekteskapet.

Hovedpersonene har det til felles at de lever et liv som langt på vei vanærer disse sakramentene. Den alkoholiserste presten i "Makten og æren" er på flukt, han ønsker å komme vekk fra kallet og fra det ansvaret som ordinasjonen har lagt på ham - det uutslettelige preg, character idelebelis. Men han innhentes av kallet og han innhentes av sine fiender. Han stilles opp foran geværmunningene og skytes. En martyr? En barmhjertig vokter har latt ham drikke seg så full at henrettelsen kan gjennomføres uten noen hysteriske scener. Men ikke før er presten død, så begynner landsbyboerne å lete etter relikvier og andre tegn på at han var en hellig mann.

Politimannen Scobie er utro mot sin kone mens hun er bortreist, og når hun kommer tilbake, tar han imot nattverden uten først å ha skriftet. Det er en alvorlig ting for en katolikk, og for å komme ut av det nettet av løgner og fortelser som han har spunnet rundt seg, tar han sitt eget liv. "Kirken kjenner alle reglene, men den vet ikke hva som foregår i et eneste menneskehjerte," sier presten etter begravelsen. "Det er kanskje rart å si noe slikt, når en mann har syndet som han - men jeg tror, etter det jeg så av ham, at han virkelig elsket Gud."

"Han elsket i hvert fall ingen andre," sier enken, med et siste snev

ARGENTINA:

anger og bønn om tilgivelse

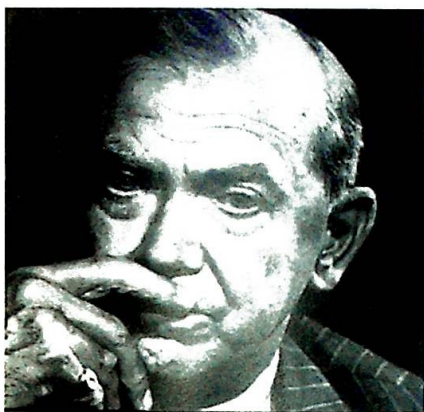
"La guerra sucia", den skitne krigen, kalles slutten av 1970-tallet da militærjuntaen styrte Argentina, og tortur, forsvinninger og mord hørte til dagsordenen. Ikke uvanlig, vet vi nå, å kaste folk ut fra helikoptere over Stillehavet. Flesteparten av ofrene var fredelige borgere engasjert i politikk og sosial rettferdighet: fagforeningsfolk, sakførere, lærere, studenter og kunstnere; rundt 30.000 forsvunne og myrdede. De katolske

biskopene fordømte i årene 1976-1981 menneskerettskrenkelser generelt, men aldri regimet eksplisitt, i motsetning til Chiles biskoper under general Pinochet. Flere prester og biskoper støttet juntaen. Den pavelige nuntius, Pio Laghi, tidde til forsvinninger og mord. Mange kritiserte tausheten.

Nå, 20 år etter, innrømmer biskopene sin svikt. Ved en eukaristisk kongress nylig der over 100.000 var til stede, kom bispekonfe-

ransens formann med en historisk syndsbe-kjennelse i åtte punkter: synder mot den enhet Gud krever av sitt folk; mot sannheten og livets evangelium; mot menneskeverdet, menneskerettighetene, de fattige, etniske minoriteter og ånden fra Det 2. Vatikankon-sil. Menneskerettsorganisasjoner sier inn-rømmelsen kommer vel sent og ber kirken åpne sine arkiver og bidra til evt. oppkla-ring av skjebnen til noen av de forsvunne.

THE TABLET/CiG

Graham Greene (1904 - 1991)

av bitterhet mot en mann som sviket henne både ved sin utroskap og sitt selvmord.

Kjærligheten

"Slutten på leken" er blitt betegnet som den mest selvbiografiske av Graham Greenes bøker. Denne anmelder har ingen forutsetninger for å vite hvor mye det er i en slik karakteristikk. Romanen er skrevet i "jeg-form", og det fortellende "jeg" er forfatter. I romanen kalles han Maurice Bendrix. Midt under bombingene av London innleder Maurice et heftig forhold til Sarah Miles, som er gift med en hederlig, men kjedelig byråkrat i et av de utallige departementene i engelsk forvaltning. Forholdet varer en lang stund, men da en bombe rammer det huset der Sarah og Maurice har tatt inn for å ligge med hverandre, gir hun Gud det løfte at dersom Maurice ikke blir skadet, skal hun bryte forbindelsen med ham.

Det løftet holder hun, og hun

vender tilbake til den kjedelige ektemannen som hun ikke elsker, og knapt nok respekterer. Maurice opplever alle sjalusiens plager: Han føler han har mistet Sarah, ikke til ektemannen Henry, men til Gud. Kjærligheten blir hat, og han setter i gang et nokså tarvelig spill for å vinne henne tilbake.

Så dør Sarah. For å komme seg unna Maurice når han oppsøker henne hjemme, løper hun ut i et forferdelig uvær, blir syk og kommer seg aldri igjen. Etter dødsfallet merker Maurice at den bitterheten han følte både mot henne, mannen og mot Gud, blir borte. Det er som en helbredelse. Samtidig skjer det forandringer også med andre mennesker rundt ham - det gror rene mirakler i Sarahs spor.

Selvfølgelig kan "Slutten på leken" leses som en kjærlighetsroman. Den kan også leses som en thriller gjennom måten forfatteren avdekker det ene laget etter det andre. Og likevel er det verken kjærlighetsfortellingen eller thrilleren som sitter igjen hos denne leser. Det er apologien. Trosforsvaret. Bekreftelsen på at det bare er syndere som kan bli helgen-er.

Graham Greene
SLUTTEN PÅ LEKEN
Cappelen 2000

Mariahuset i Oslo er 25 år

I midten av september kunne Mariahuset i Oslo, et økumenisk fellesskap hvor utviklingshemmede og såkalte normale mennesker lever sammen, feire 25-årsjubileum. Psykolog og forfatter Wera Sæther var drivkraften bak opprettelsen av Mariahuset i 1975, inspirasjonen hadde hun hentet hos Jean Vanier og hans L'Arche-fellesskap i Trollys utenfor Paris. Det var i 1964 den kanadiske universitetslæreren Vanier flyttet sammen med to utviklingshemmede menn og landsbypresten Thomas Phillip. Ønsket var å skape et hjem i salig-prisingens ånd, og det innebar for Jean Vanier og p. Thomas å flytte mennesker som var utstøtt fra det vanlige samfunnet, inn i sentrum i sine liv. Det var begynnelsen til l'Arche-bevegelsen, som etterhvert er blitt et stort nettverk med hjem spredt over hele verden.

Mariahuset, i dag hjem for fem mennesker, hvorav tre utviklingshemmede, lever fortsatt i l'Arche-vijsjonen og ledes av Bodil Sodal. Et hjem hvor man "spiser, sover, ber, synger, gråter, hviler, danser og ler - et enkelt hverdagsliv", som det heter i Mariahusets lille brosjyre. Et hjem med åpne dører: Noen mennesker kommer utenfra og har sitt arbeid i huset, andre er venner som stikker innom, andre igjen er mennesker som tidligere har bodd i fellesskapet.

Hver tirsdag kveld kl. 18.00 feires vekselvis protestantisk og katolsk messe i Mariahusets kapell, med påfølgende enkel kveldsmat. Dette er åpent for alle.

Adressen er: Erling Skjalgssonsgt. 2, 0267 Oslo.

Tel. 22 55 33 87, fax. 22 55 39 76.

***Communio Sanctorum* - Die Kirche als Gemeinschaft der Heiligen (Kirken som de helliges samfunn) - er resultatet av teologiske samtaler i en arbeidsgruppe nedsatt av Den tyske bispekonferanse (katolsk) og kirkeledelsen i Den forente evangelisk-lutherske kirke i Tyskland (VELKD). Dokumentet ble fremlagt på en felles pressekonferanse 4.september 2000. (Bonifatius Verlag ISBN 3-89710-151-3 og Lembeck Verlag ISBN 3-87476-366-8). Dokumentet viser vilje til virkelig å finne løsninger for fremtidens økumeniske veier.**

Arbeidsgruppen besto av toppfolk i økumenikk. Dokumentets verdi ligger i den klare måten arbeidsgruppen har kommet frem til hva man fortsatt er uenig om kirkene imellom, og hva man kan enes om – og hva man kanskje etterhvert burde enes om.

Man tar utgangspunkt i de helliges samfunn gjennom Jesus Kristus, med Jesus Kristus og i Jesus Kristus. Videre at den Hellige Ånd er livsprinsippet for den hellige kirke. Det enkelte menneskes tro og fellesskapet av troende har forskjellige dimensjoner. Kjernen i den kristne tro er troen på Gud. Den som tror på Gud, tror følgelig på noe, nemlig Guds åpenbaring i ord og gjerning.

Dåpen er hele Gudsfolkets felles deltagelse i Kristi prestelige, profetiske og kongelige embete. Slik har alle døpte del i den Hellige Ånds virke. Man er også enig om at kirken lever av Guds ord, ledet til sannhet gjennom den Hellige Ånd. Dette betyr ikke at man i sin søken etter sannheten unnlater å begå feil.

Den største uenigheten også i denne arbeidsgruppen synes å være knyttet til den romersk-katolske kirkes struktur, med Pavens ufeil-

barlighet, en del tidligere konsilvedtak (før Det II Vatikankonsil) og den lutherske lære om bibelfundert renhet i troen. Også spørsmål av mer praktisk art, men med teologisk tilsnitt, dukker opp her, f.eks. menighetenes betydning i den kirkelige sammenheng.

Arbeidsgruppen prøver å dempe ned motsetningene fra fortiden og leter etter felles veier inn i fremtiden. Lutheranerne bør slutte med å kalle paven "Anti-krist", og katolikken bør fragå en del av tidligere konsilers bastante fordømmelser.

Sakramentslæren er vanskelig. Men her har arbeidsgruppen funnet frem til hva de er enig om og lærer felles, med Jesus Kristus i fokus. Man diskuterer så bruken av begrepene "Sakrament" og "Hellig handling" – og ser på saken både ut fra den historiske utvikling, det liturgiske innhold og den teologiske betydning.

Rettferdiggjørelsen, utsendelse til tjeneste, hvor alle døpte inngår i det alminnelige prestedømme, diskuteres inngående, ettersom det har stor økumenisk betydning blant kristne flest. Her kommer samtidig alle kristne menneskers ansvar for ver-

den inn, ikke minst de sosiale oppgaver. Kirken består ikke på grunn av en beslutning blant dens første medlemmer, men på bakgrunn av sendelsen gjennom Jesus Kristus. Her peker arbeidsgruppen på pinsens betydning for Åndens gaver.

Arbeidsgruppen peker klart og tydelig på de kontroverser som har preget kirkehistorien, ikke minst etter reformasjonen og motreformasjonen. Her taler arbeidsgruppen i klartekst, og det kan bare være godt for den videre økumeniske dialog.

Arbeidsgruppen er enig om å gå videre på den universalkirkelige vei for enhet og sannhet. Man erklærer troskap til Bibelens ord og føler seg samtidig forpliktet på kirkens tradisjon. Konkret settes det frem ønskemål, bl.a. til den romersk-katolske kirke, i forbindelse med tolkningen av tidligere konsilers beslutninger, bl.a. Pavens juridiksjonsprimat, ufeilbarlighetsdogmet m.fl..

Det er ingen tvil om at arbeidsgruppen, som i mange spørsmål støtter seg på tidligere økumeniske dokumenter fra flere hold, og dermed får bekreftet disse, har tatt dem opp til fornyet og grundigere drøftelse. Arbeidsgruppen går i dybden der hvor man tidligere bare har kunnet antyde problemene. Med tysk grundighet har arbeidsgruppen tatt fatt på følgende emner:

De helliges samfunn etter kirkens bekjennelse; Kirken som den Hellige Skrifts vitne; De helliges samfunn i Den treenige Guds kjærlighet; De helliges samfunn i Ord og Sakrament; Fellesskapet av de hellige etter nåden; Kallet til felles tjeneste; De helliges samfunn – ut over døden; Skritt på veien mot et fullt kirkefellesskap.

Vår kjære medsøster
Lydia de Jong
født 25.02.09 i Rotterdam, Nederland,
døde den 19. september 2000
Bergen, Marias Minde

ST. FRANCISKUS SØSTRENE

Herre, du er min styrke,
jeg har deg hjertelig kjær.
Herren er min klippe
min borg og min befrier.

Salme 18

I denne omtalen av *Communio sanctorum* har jeg naturlig nok ikke gått særlig dypt inn i selve materien – dette er et dokument man må studere grundig – alt henger sammen og det er gjort med, som nevnt: tysk grundighet. For den som behersker tysk og er kjent med den teologiske og økumeniske terminologi, skulle arbeidsgruppens innsiktsfulle dokument ikke by på større problemer. Jeg skulle tro at dette er et dokument som vil være av betydning for prester – i alle kirker og kirkesamfunn – som ikke har beskjefteget seg noe særlig med økumenikk. Jeg betrakter *Communio sanctorum* som den viktigste økumeniske utredning som har sett dagens lys på lange tider. Arbeidsgruppens dokument er grundig, oversiktlig og viser en vilje til virkelig å finne løsninger for fremtidens økumeniske veier.

I dokumentets sluttord uttrykker arbeidsgruppen håpet om at de med beskrivelsen av vårt felles kristne håp, en felles strukturert enhet, har bidratt til at hele kristenheten føler seg forpliktet til å gå på den økumeniske vei og lytte til den Hellige Ånd. Arbeidsgruppen mener den under sitt arbeid følte Åndens virke. Og arbeidsgruppen avslutter sitt arbeid med å si: "De tilnærmelser vi har klart å oppnå i den dialog vi har ført i denne bilaterale arbeidsgruppen, må bli bevart i våre kirkers lære og praksis. Meningen er jo at dette skal føre til en omfattende gjensidig forståelse og tilslutning, og da må det bli mottatt på alle nivåer i den kirkelige lære og det kirkelige liv."

Fromt ønske eller fremtid?

På leting etter Kristi Kirke

"I vår kirke sier vi at kristendom er tilbedelse av den treenige Gud. Et liv som kristen må være et liv der vi dyrker Gud", sier universitetslektor i filosofi Torstein Tollefsen. I Vårt Lands serie MIN TRO fortalte han nylig om sin vei til den ortodokse kirke. Det startet - under et ferieopphold i Hellas - med et gudstjeneste-besøk i den ortodokse katedralen i Athen: "Det var veldig inntrykksfullt, selv om jeg ikke forstod noe. Da jeg kom hjem, begynte jeg å lese om den ortodokse kirke. Jeg oppdaget at de tingene jeg hadde slitt med i forhold til andre kirkesamfunn, de var ikke her".

Atskillige år gikk med til studier og leting før Tollefsen omsider ble medlem av den Hellige Nikolai ortodokse menighet i Oslo. Han har alltid vært opptatt av historie, forteller han: "Ikke alt nytt er bedre enn det gamle! - I min hjemby Arendal snakket jeg mye med den katolske presten, Alan Littlewood, om dette. Han var en veldig, veldig god venn å ha; en som ga mye informasjon uten å være misjoneerende".

Vandringen og letingen etter Kristi Kirke førte ham etter hvert til filosofistudiet, som igjen brakte ham i kontakt med Egil A. Wyller. Hans store interesse for kirkefedrene ble for meg en døråpner til disse tradisjonene, forteller Tollefsen. Som nylig fikk doktorgraden for sitt arbeid om "Maximos Be-

kjennerens kristosentriske kosmologi". Mange lutherske prester har vist interesse for hans arbeid, og han uttrykker oppriktig glede over at de ortodokse nå er med i felleskirkelige samtalefora. Den ortodokse kirkes selvbevissthet er nok spesiell, sier Tollefsen: "Vi ser på vår kirke som komplett. Ortodokse kan til tider være avvisende, men det er viktig for oss å delta i samtaler med andre".

Du har hevdet, sier Vårt Lands journalist, at i den moderne kristenhet har man mistet en rett forståelse av treenigheten. Er den så viktig?

"Å ja!" kommer det spontant fra Tollefsen. "Når det snakkes om "Gud, Jesus og Den Hellige Ånd", tyder det på en forståelse av de to siste som noe annet enn Gud. Jesus blir lett en kamerat, en hyggelig og hverdagslig formidler av noe guddommelig. - Den ortodokse kirke har bevart ærefrykten for den treenige Gud. Jeg forstår ikke hvorfor den er blitt så svekket ellers. Frelsen er jo egentlig helt uhørt! Hvorfor skulle vi omgås den som en selvfølgelighet?"

Blir du sett på som en raring i universitetsmiljøet på Blindern? - lyder et spørsmål fra journalisten.

"Jeg tror ikke det", svarer Tollefsen. "Mitt arbeid anerkjennes og ses på med respekt. Det filosofiske miljøet har vel ikke vært et miljø som har applaudert det å være kristen. Nå synes jeg det er en mye større åpenhet og romslighet. Så lenge det er pust i meg skal jeg prøve å dytte på så det er liv i kristendommen der jeg ferdes... Å være en kristen er først og fremst en livsform," sier Torstein Tollefsen.

På tide å tenke julegaver?

Hva med et gaveabonnement for 2001 på

St. Olav?

Kontakt vår ekspedisjon tel. 23 21 95 00.

Får vi bestillingen innen 20. november,

inkluderer vi årets julenummer i prisen.

For priser pr. år inn- og utland, se s. 23

Vennligst meld
adresseforandring

til

St. Olavs ekspedisjon,

Akersvn. 5, 0177 Oslo

Tlf.: 23 21 95 00

22

Liturgisk kalender

NOVEMBER

- Ons 1 Allehelgensdag (den egentlige).
Ef 6,1-9; Luk 13,22-30
- Tor 2 Allesjellers dag - 2 Makk 12,43-46; Rom 8,31-35.37-39; Joh 14,1-6 - eller Visd 3,1-9; Rom 6,3-9; Matt 25,31-46 - eller Jes 25,6.7-9; 1 Kor 15,20-24.25-28 eller Rom 5,5-11; Joh 11,17-27 eller Matt 11,25-30
- Fre 3 (Den hellige Martin av Porres)
Fil 1,1-11; Luk 14,1-6
- Lør 4 Den hellige Karl Borromeus. Fil 1,18b-26; Luk 14,1.7-11
- SØN 5 Feiring av ALLEHELGENSDAG.** åp 7,2-4.9-14; 1 Joh 3,1-3; Matt 5,1-12a
- Man 6 Fil 2,1-4; Luk 14,12-14
- Tir 7 Fil 2,5-11; Luk 14,15-24
- Ons 8 Fil 2,12-18; Luk 14,25-33
- Tor 9 **LATERANKIRKENS VIGSELSFEST.** Esek 47,1-2.8-9.12 (eller 1 Kor 3,9b-11.16-17); Joh 2,13-22
- Fre 10 Den hellige Leo den Store. Fil 3,17-4,1; Luk 16,1-8
- Lør 11 Den hellige Martin av Tours. Fil 4,10-19; Luk 16,9-15
Tidebønn for uke 4
- SØN 12 32. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR.** 1 Kong 17,10-16; Hebr 9,24-28; Mark 12,38-44 (kortere: Mark 12,41-44)
- Man 13 Tit 1,1-9; Luk 17,1-6
- Tir 14 Tit 2,1-8.11-14; Luk 17,7-10
- Ons 15 (Den hellige Albert den Store)
Tit 3,1-7; Luk 17,11-19
- Tor 16 (Den hellige Margrete av Skottland) (Den hellige Gjertrud)
Filem 7-20; Luk 17,20-25
- Fre 17 Elisabeth av Ungarn. 2 Joh 4-9; Luk 17,26-37
- Lør 18 (Vigselsfesten for Peters og Paulus' basilikaer) 3 Joh 5-8; Luk 18,1-8
Tidebønn for uke 1
- SØN 19 33. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR.** Dan 12,1-3; Hebr 10,11-14.18; Mark 13,24-32

- Man 20 Åp 1,1-4 og 2,1-5a; Luk 18,35-43
- Tir 21 Jomfru Marias fremstilling i Templet. åp 3,1-16.14-22; Luk 19,1-10
- Ons 22 Den hellige Cecilia. åp 4,1-11; Luk 19,11-28
- Tor 23 (Den hellige Klemens I) (Den hellige Kolumban) åp 5,1-10; Luk 19,41-44
- Fre 24 Den hellige Andreas Dung-Lac og hans ledsagere - de vietnamesiske martyrer. åp 10,8-11; Luk 19,45-48
- Lør 25 Den salige Niels Steensen. åp 11,4-12; Luk 20,27-40
Tidebønn for uke 2
- SØN 26 KRISTI KONGEFEST.** Dan 7,13-14; åp 1,5-8; Joh 18,33b-37
- Man 27 Åp 14,1-3.4b-5; Luk 21,1-4
- Tir 28 Åp 14,14-19; Luk 21,5-11
- Ons 29 Åp 15,1-4; Luk 21,12-19
- Tor 30 **DEN HELLIGE ANDREAS.**
Rom 10,9-18; Matt 4,18-22

DESEMBER

- Fre 1 Åp 20,1-4.11-21,2; Luk 21,29-33
- Lør 2 Åp 22,1-7; Luk 21,34-36

- SØN 3** Med dette begynner lesetekstene for år C og (hverdager:) Ûr 1.
1. SØNDAG I ADVENT. Jer 3,14-16; 1 Tess 3,12-4,2; Luk 21,25-28.34-36
- Man 4 (Den hellige Johannes av Damaskus) Jes 2,1-5; Matt 8,5-11
- Tir 5 Jes 11,1-10; Luk 10,21-24
- Ons 6 (Den hellige Nikolas av Myra) Jes 25,6-10a; Matt 15,29-37
- Tor 7 Den hellige Ambrosius. Jes 26,1-6; Matt 7,21.24-27.
I Oslo bispedømme: årsdag for bispevigselen.
- Fre 8 **JOMFRU MARIAS UPLETTEDE UNNFANGELSE** - 1 Mos 3,9-15.20; Ef 1,3-6.11-12; Luk 5,26-38
- Lør 9 Jes 30,19-21.23-26; Matt 9,35-10,1.6-8
Tidebønn for uke 2
- SØN 10 2. SØNDAG I ADVENT.** Bar 5,1-9; Fil 1,4-6.8-11; Luk 3,1-6
- Man 11 (Den hellige Damasus I) Jes 35,1-10; Luk 5,17-26
- Tir 12 (Den hellige Johanna Fransiska av Chantal) Jes 40,1-11; Matt 18,12-14

Pavens bønneintensjoner i november:

At alle i ledende posisjoner innen politikk og vitenskap, ser det som sin oppgave å sørge for alles, og særlig de fattigstes, beste.

At besinnelse på misjonsoppdraget må føre til nye kall til gudviet liv.

og i desember:

At feiringen av det Hellige År må få alle mennesker av god vilje til å øke innsatsen for å beskytte og fremme menneskelivet.

At barns verdighet blir anerkjent, og at det må bli slutt på alle former for misbruk av barn.

Neste nummer utgis 12. desember. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Redaksjon:
Unni Klepper Joynt
(ansvarshavende redaktør)
Olav Egil Aune
May-Lisbeth Myrhaug

Faste medarbeidere:
Bernt Eidsvig
Liv Greni
Albert Raulin o.p.
Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 16, 0177 Oslo
Redaksjon: Tlf. 23 21 95 48 - Fax: 23 21 92 43
Ekspedisjon: Tlf. 23 21 95 00
Årsabonnement (Norge): kr. 220,-
Øvrige europeiske land: kr. 230,-
Andre verdensdeler: kr. 240,-
Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.
Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

23

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
Tlf. 23219555, Faks. 22360263
E-post: bokhandel@katolsk.no

Åpningstider: 10 - 17 (14)
F.o m. 27/11: 10 - 18
Torsd: 10 - 19. Lørd: 10 - 15

WILFRID STINISSEN:

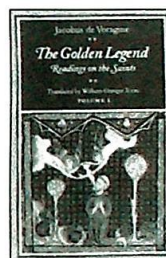
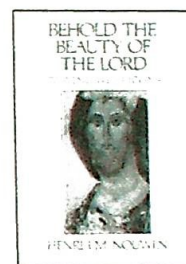
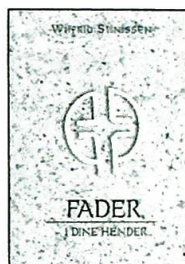
FADER - I DINE HENDER

Dette er den første boken
i Luther Forlags nye serie
KRISTEN SPIRITUALITET
Bøker om bønn, meditasjon
og Kristus - mystikk.
Boken er tidligere utgitt i 1994
i Atheneums Ansgarserie.
Stinissen betraktet boken den
gang som et sammendrag av alt
han hadde å si, som et testamente.
Luther Forlag. Hft. Kr. 148.

TIL MEDITASJON:

HENRI J.M. NOUWEN:

Behold the Beauty of the Lord
Praying with icons
Ave Maria Press. Hft. Kr. 195.

TIL ETTERTANKE:

ÅSE MARIE NESSE:

Den tredje porten
Dikt Aschehoug. Ib. Kr. 179

**EN KLASSIKER I ENGELSK
OVERSETTELSE:**

**JACOBUS DE VORAGINE
(1229 - 1298):**

The Golden Legend.
Readings on the Saints.
Oversatt av William Granger Ryan
Volume I og II
Hft. Pr. bind kr. 268

**VI MINNER OM AT KRYBBEFIGURENE ANKOMMER I DISSE
DAGER. VI FÅR I ÅR ET BEDRE UTVALG ENN NOENSINNE**

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvège
--

Blikk på tiden

Fra etterlysning til antidoser

Rett på sak: NRKs P2 er vår kanal. Her er nær-, vid- og fjernsyn vel verd å lytte til. Ikke minst programposten "Sånn er livet", styrt av våkne, velinformerte programledere. Men her forleden synes vi det glapp. En professor ble intervjuet om sin nye bok, hvor han, såvidt vi forstod, bl.a. slår et slag for mer kjærlighet i bedrifts- og samfunnsliv. Professoren anbefaler en "kjærlighetsutredning" i stedet for flere "maktutredninger".

Vi lytter spent videre: Kjærlighet er mangelvare i den jødisk-kristne kultur, som oppdrar til angst og bekymring, sier professoren. Programlederen trår nikkende til: "I vår kultur er vi oppdradd med grusomme ting, med historiene fra det gamle testamente". Rask overgang fra GTs "bekymringens budskap" til andre, "litt hyggeligere" religioner; i Veda-diktene finner man f.eks. guder som er glade og lekende...

Vi innrømmer gjerne at ovenstående brokker innbyr til adskillig av både ettertanke og selvransakelse på flere hold og plan. Vi nøyer oss likevel med en enkel etterlysning: Har programleder og professor hørt om Det nye testamente og en viss Jesus fra Nasaret, født for rundt 2000 år siden? Han snakket varmt om kjærlighet og medmenneskelighet. "Å elske sin neste som seg selv," kalte han prosjektet.

Han burde vel i det minste vært

nevnt i P2-samtalen? Om ikke av annen grunn så av historisk og kulturell redelighet!

Høstmørket er over oss, så også budsjettdebatten. Med politisk fiske og åte og agn. At bensinprisen kom til å være et av dem, ante man, men at det skulle bli en hel trio av b'er, var mer enn selv de mest fremskritt(parti)vennlige hadde ventet av en regjering utgått av et tidligere sosialdemokratisk parti. Musikkhistorien har sine tre store B'er, nå har norsk budsjett historie fått sine tre små: bensin, biff og brennevin blir billigere. Faktisk kan vi krysse av en hel b-setning! Vi noterer imidlertid at verken de miljø-, kost- eller helsebevisste synes den kvalifiserer til det politiske a-lag.

Siden vi først er inne på politikk. Det forlyder at politikerne skal få sin egen skytshelgen: Sir Thomas More, mannen som nektet å sverge troskapsed til for- og ekteskapsbryteren Henrik VIII. Og det til tross for at Henry, som også hadde sine svært så sjarmerende sider, brukte

alle sine overtalelseskunster for å få sin Lord Chancellor til å skifte sinn, d.v.s. inngå kompromiss med sin samvittighet. Henry lyktes, som kjent, ikke. Samvittigheten vant, og More ble halshugget i 1535.

Thomas More var en av sin tids store juridiske begavelser og hadde dertil stor Gudstro samt ditto sinnsro. Hans vidd var morderisk. For mange kinogjengere er Mores navn uløselig knyttet til filmen "A Man for all Seasons", og flere enn undertegnede tør huske følgende: Richard, en sjarmerende ung mann med politiske aspirasjoner, forteller sin aldrende venn at nå har han, Richard, vunnet kongens gunst: grevskapet Wales er hans! More sier, sånn litt ut i luften: "Hva gagnar det et menneske om han vinner hele verden, men tar skade på sin sjel?" Og så, direkte til sin unge, opprømte venn: "And then for Wales, Richard?"

Den unge mann gikk, om ikke bibelsk bedrøvet, så dog litt mindre opprømt, bort.

Tilbake til høsten, som er mer enn mørke og budsjettdebatt. Høsten er også tiden for jakt av ymse slag, der slikt som gangsyn og fokus teller. Vi skal ikke gå i detaljer om høstens spesielle jaktvariant, den mellom næringslivets A- og B-lag. Men vi vil sterkt anbefale at den ubestikkelige Thomas More, som allerede er advokatens skytshelgen og nå ligger an til å bli politikernes forbilde og forbeder, får sitt virkefelt utvidet til også å omfatte konsernsjefer, styreformenn og næringslivstopper generelt - som en antidose mot grådighetssyndrom, etterrettelighetsatrofi og skruppidealisme.

Fortsatt god høst.

UKJ

